

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Yesu Azali Nani? — Boyekoli ya Biblia ya KJV elongo na Mituya ya Strong

YESU AZALI NANI · MOBEMBO KATI YA BIBLIA, KOBANDA NA EBANDELI KIN'O EMONISELI

Liteya ya Motuya ya Biblia — Nsango Malamu ya Yesu Klisto

LILOBA YA EBANDELI

Mibu nkama sambo liboso ete Yesu abotama, mosakoli moko akomaki nkombo oyo mwana yango akobiangama. Ezali te nkombo oyo okoki kopesa moto. Osengeli te kondima eloko moko mpo na kotánga boyekoli oyo. Osengeli kaka kondima kotala. Pene na moto nyonso na mokili ayoká nkombo ya Yesu. Kasi bato mingi te batángá makambo Biblia yango moko elobi mpo na ye mpe bameka yango bango moko. Oyo ondimi lelo, mpe oyo bateyaki yo, ekomisa likambo moko te epai na biso. Tosepeli ozali awa mpo na kokolisa boyebi na yo ya Yesu, kobandana na liziba ya solo. Verse moko na moko ekomami mobimba, mpo omona lokasa mobimba, kasi eteni moko te. Esika Biblia elobi likambo na polele, boyekoli oyo elobi bongo. Esika mokano moko ebimi na kotia baverse elongo, boyekoli oyo elobi bongo mpe. Eloko moko awa eteleme na liloba ya moto moko te. Sikawa, tángá makambo mosakoli akomaki.

LIKAMA YA EBANDELI

Ezayi 9:5 (KJV 9:6) Pamba te mwana mobali moko abotami mpo na biso, mwana mobali moko apesameli biso, mpe bokonzi ezali na likolo ya mapeka na ye; bakobenga ye: Mosungi ya kokamwa, Nzambe ya nguya, Tata ya seko, Mokonzi ya kimia.

MWANA MOKO ABOTAMI + MWANA MOBALI MOKO APESAMI → NKOMBO NA YE EKOBENGAMA NZAMBE NA NGUYA.

Mibu nkama sambo liboso ya mbotama ya Yesu, mosakoli moko akomaki ete mwana yango akobengama Nzambe ya nguya. Mwana Yesu alalaki na esika ya kolisa bibwele. Tanga verse na kimya. Ba verse yango elobeli nsango mobimba ya boyekoli oyo.

A. NZAMBE OYO ALOBAKI "TOSALA" — NZAMBE MOKO, KASI BALOBI BALEKI MOKO

A1. Ebandeli 1:26 Bongo Nzambe alobaki: «Tika ete tosala bato na elilingi na biso, na lolenge oyo biso tozali, mpo ete bakonza bambisi ya ebale, bandeke ya likolo, bibwele kati na mokili mobimba, bikelamu nyonso oyo etambolaka na libumu mpe banyama ya mike-mike!» (27) Nzambe akelaki bato na elilingi na Ye, akelaki bango na elilingi ya Nzambe; akelaki bango mobali mpe mwasi.

TOSALA MOTO NA ELILINGI NA BISO, KOLANDANA NA BOMOTO NA BISO → BONGO NZAMBE AKELAKI MOTO NA ELILINGI NA YE MOKO.

(Makanisi na ngai moko: Tángá Genèse 1:26 na Genèse 1:27 elongo. Kokitisa te bokeseni kati na na verse mibale wana. Genèse 1:26 elobi "bisu" mpe "na bisu." Genèse 1:27 elobi "elilingi na ye moko" mpe "Nzambe akelaki," nyonso mibale na molongo moko (singulier). Biblia ezali kolobela verse mibale wana esika moko kozanga bosengi bolimbisi. Biblia ezali kaka koloba yango mibale.)

A2. Ebandeli 3:22 Yawe Nzambe alobaki: «Tala, moto akomi lokola moko kati na biso mpo na koyeba malamumu mpe mabe. Sik'oyo, esengeli te kopesa ye nzela ya kotia loboko na ye mpo na kozwa lisusu mbuma ya nzete ya bomoi mpe kolia yango, noki te awumela libela na bomoi.»

MOTO AKOMI LOLA MOKO NA BISO, MPO NA KOYEBA MALAMU NA MABE.

A3. Ebandeli 11:7 Boye, tokita mpe totia mobulu kati na maloba na bango mpo ete bango na bango bayokana lisusu te.»

TIKA TOKITA MPE TOBULUNGANISA MONOKO NA BANGO.

A4. Ezayi 6:8 Bongo, nayokaki mongongo na Nkolo koloba: — Nakotinda nani? Nani akokende mpo na biso? Nazongisaki: — Ngai oyo, tinda ngai!

NAKOTINDA NANI + NANI AKOKENDE MPO NA BISO?

(Makanisi na ngai ya moko: Talá malamumu Yisaya 6:8. Verse wana moko ezali na ndenge mibale kati na fraze moko boye: "Nakotinda nani" mpe "nani akokende mpo na bisu." Molobi moko azali na ndenge ya moto moko mpe ndenge ya bato mingi na esika moko. Yango ezali te libunga ya bokomi, mpe ezali mpe te ete Nzambe azali kosalela liloba ya bato mingi mpo na kolimbola ye moko. Ekamwiseli oyo ekómi mbala mingi, na mikanda ndenge na ndenge ya Biblia, na boumeli ya bikeke mingi.)

A5. Deteronomi 6:4 Isalaele, yoka malamumu! Yawe azali Nzambe na biso, Yawe azali kaka moko.

[H259 echad ■]

ISALAELE, YOKA MALAMUMU! YAWE AZALI NZAMBE NA BISO, YAWE AZALI KAKA MOKO.

(Makanisi na ngai ya moko: Deteronomi 6:4 eyangeli mateya oyo mobimba. Nzambe azali moko, mpe kaka moko: te mibale, te misato, te ebele. Vese nyonso na mateya oyo ekononisa lokola ezali na Nzambe ya mibale, batangi yango na mabe, mpe Deteronomi 6:4 ezali momékano mpo na yango. Tala liloba ya Ebre oyo vese oyo esaleli mpo na "moko." Liloba yango ezali echad. Ezali liloba moko oyo esalelamaki tango pokwa mpe ntongo ebengamaki mokolo MOKO, atako mokolo ezalaka na biteni mibale, mpe tango mobali na mwasi na ye babengamaki mosuni MOKO, atako bazali bato mibale. Biblia eponaki liloba ya "moko" oyo endimaka ete moto koleka moko akoka kozala na kati na yango. Ebandeli 1:26 na nsima ekomi ete Nzambe alobaki "tosala.")

A6. Ezayi 45:5 Nazali Yawe, mosusu azali te; Nzambe mosusu azali te, soki Ngai te. Nalatisi yo mokaba na loketo atako oyebi Ngai nanu te;

NAZALI YAWE + MOSUSU AZALI TE + NZAMBE MOSUSU AZALI TE.

(Makanisi na ngai moko: Ezaya 45:5 elobi ngambo mosusu ya solo oyo, mpe boyekoli oyo ekokima yango te. Nzambe alobi polele ete Nzambe mosusu azali te longola ye. Nyonso oyo bakundola oyo ekonona na kati ya nkasa oyo ekoki kobakisa Nzambe ya mibale te. Eloko oyo bakomona na ya solo ezali eloko ya kokamwa mpe ya malamumu koleka Nzambe ya mibale: Nzambe kaka moko amiyebisaka epai ya bato.)

B. MOTO OYO BABENGAKI ANJELU YA NKOLO — OYO BABENGAKI MPE NZAMBE

Liloba ya Ebre oyo ebongolami na "anzelu" ezali malak (H4397). Malak elingi koloba moto oyo atindami. Malak elobeli mosala oyo moto oyo atindami asengeli kosala, kasi elobeli te ezaleli ya moto wana. Tala ndenge Biblia elobeli moto wana oyo atindami kati na masolo oyo ezali na se.

B1. AGARA NA ESOBE — APESI YE NKOMBO

Ebandeli 16:7 Anjelu ya Yawe amonaki Agari na esobe, pene ya etima oyo ezali na nzela ya Shuri.

[H4397 malak ■] (8) Atunaki ye: — Agari, mosali ya Sarayi, owuti wapi mpe ozali kokende wapi?

Azongisaki: — Nazali kokima mosika ya Sarayi, nkolo na ngai. (9) Anjelu ya Yawe alobaki na ye: — Zonga epai ya nkolo na yo mpe mikitisa liboso na ye. (10) Anjelu ya Yawe alobaki na ye lisusu: — Nakokomisa bakitani na yo ebele penza mpe moto moko te akokoka kotanga bango.

ANJELU YA NKOLO ALOBAKI, NAKOKOMISA NKONA NA YO EBELE MPENZA.

Ebandeli 16:13 Agari amitunaki: «Boni, namoni solo Nzambe oyo azali komona ngai?» Boye, Agari apesaki Yawe oyo asololaki na ye Kombo «Ata-Eli-Royi,» oyo elakisi: Nzambe oyo azali komona ngai.

AGARI AMITUNAKI: «BONI, NAMONI SOLO NZAMBE OYO AZALI KOMONA NGAI?» BOYE.

(Makanisi na ngai ya moko: Biloko mibale kati na Genèse 16 esengeli kotelemisa motángi. Ya liboso, moto oyo babéngi "anzelu ya Yawe" alobi ete "Nakokómisa nkona na yo ebele." Alobi te "Yawe akokómisa nkona na yo ebele." Alobi lokola moto oyo azali kokómisa yango ebele ye moko. Ya mibale, makomi ya Biblia yango moko, kasi likanisi ya Hagara te, ebéngi anzelu wana ya Yawe "Yawe oyo alobaki na ye." Hagara abéngi moto wana kaka "Yo Nzambe." Moyebisi ya mokanda ya Genèse andimi elongo na Hagara.)

B2. LOBOKO NA LIKOLO YA IZAKI — ALAPI NDAI NA NKOMBO NA YE MOKO

Ebandeli 22:11 Kasi anjelu ya Yawe abengaki ye wuta na likolo: — Abrayami! Abrayami! Abrayami azongisaki: — Ngai oyo. (12) Anjelu alobaki: — Kosembola loboko na yo te likolo ya mwana, kosala ye mabe te. Nasosoli sik'oyo ete otosaka Nzambe, pamba te oboyi te kopesa Ngai mwana na yo ya mobali, mwana na yo se moko.

PAMBA TE OBOYI TE KOPESA NGAI MWANA NA YO YA MOBALI, MWANA NA YO SE MOKO.

Ebandeli 22:15 Anjelu ya Yawe abengaki Abrayami na mbala ya mibale wuta na likolo (16) mpe alobaki: «Nakati seleka na Kombo na Ngai, elobi Yawe, ete lokola osali likambo ya boye, lokola oboyi te kopesa Ngai mwana na yo ya mobali, mwana na yo se moko (17) nakopambola yo solo mpe nakokomisa bakitani na yo ebele lokola minzoto ya likolo, mpe ebele lokola zelo ya ebale. Bakitani na yo bakokamata bingumba ya banguna na bango. (18) Bato ya bikolo nyonso ya mabele bakomipambola mpo na bakitani na yo, pamba te otosi Ngai.»

NALAPI NDAI NA NKOMBO NA NGAI MOKO, ELOBI NKOLO → NA NKONA NA YO, BIKOLO NYONSO YA MOKILI EKOPAMBOLAMA.

(Makanisi na ngai moko: Tala maloba mibale kati na Genèse 22:11-18. Liloba ya liboso ezali "Obombi te mwana na yo epai na NGAI." Abrahamu azalaki kopesa mwana na ye epai ya Nzambe. Moloba na maloba oyo alobi ete mwana abombamaki te epai ya moloba yango. Liloba ya mibale ezali "Nalapi ndai na nkombo na ngai moko, elobi Yawe." Na ntango ya kala, moto azalaki kolapa ndai na nkombo ya moto moko oyo aleki ye na monene. Motindami oyo asalemi mpo na komema kaka nsango moko te alapaka ndai na nkombo na ye moko. Motindami oyo asalemi te asignaka ndai na nkombo ya boyokani ya Nzambe. Ebre 6:13 epesi ntina. Ebre 6:13 elobi ete Nzambe alapaki ndai na nkombo na ye moko. Ebre 6:13 elobi ntina: "mpo azalaki na moto moko te oyo aleki ye na monene.")

B3. YAKOBO ABUNDISI MOTO MOKO — MPE APESI ESIKA YANGO NKOMBO "ELONGI YA NZAMBE"

Ebandeli 32:25–32:27 (KJV 32:24-26) Jakobi atikalaki kaka ye moko. Bongo moto moko abundaki na ye kino tango tongo elingaki kotana. (25) Wana moto yango amonaki ete akoki kolonga Jakobi te, abetaki Jakobi na loketo mpe mokuwa ya loketo na ye ebukanaki tango bazalaki kobunda. (26) Sima, moto yango alobaki: — Tika ngai nakende, pamba te tongo elingi kotana. Kasi Jakobi azongisaki: — Nakotika yo te kokende soki opamboli ngai te.

MOTO MOKO ABUNDAKI NA YE → NAKOTIKA YO TE KOKENDE SOKI OPAMBOLI NGAI TE.

Ebandeli 32:29–32:31 (KJV 32:28-30) Moto yango alobaki lisusu: — Kobanda lelo, kombo na yo ekozala lisusu Jakobi te, kasi Isalaele, pamba te obundi na Nzambe mpe na bato, bongo olongi. (29) Jakobi alobaki: — Nabondeli yo, yebisa ngai kombo na yo. Azongiselaki ye: — Mpo na nini ozali kotuna kombo

na ngai? Boye apambolaki ye na esika wana. (30) Jakobi abengaki esika yango «Penieli,» pamba te alobaki: «Namoni Nzambe na miso na ngai, mpe bomoi na ngai ebiki.»

LOKOLA MOKONZI OZALI NA NGUYA EPAI YA NZAMBE → NAMONI NZAMBE ELONGI NA ELONGI, MPE BOMOI NA NGAI EBIKI.

(Makanisi na ngai moko: Makomi ya Ebandeli 32 ebengi moto oyo "mobali." Mobali oyo azalaki kobunda na Yakobo alobi ete Yakobo azali na nguya ELONGO NA NZAMBE. Yakobo apesi mabele wana nkombo "elongi ya Nzambe." Yakobo alobi ete bomoi na ye ebikisamaki. Yakobo asengi mobali oyo nkombo. Yakobo azwi te nkombo, kasi motuna moko lisusu. Bomba motuna oyo eyanolamaki te na ntina ya nkombo. Motuna wana kaka emonani lisusu, na buku mosusu ya Biblia, nsima ya bankama ya mbula.)

B4. NZETE OYO EZALAKI KOPELA — ANJELU OYO AZALI NGAI NAZALI

Kobima 3:2 Kuna, Anjelu ya Yawe abimelaki ye kati na ndemo ya moto oyo ezalaki komata longwa kati na mwa nzete. Moyize amonaki nzete moke yango kopela moto, kasi ezalaki kozika te. (3) Moyize amilobelaki: «Tika ete nabaluka mpo ete natala emoniseli oyo ya kokamwa mpe nayeba mpo na nini nzete moke oyo ezali kozika te.» (4) Tango Yawe amonaki ete Moyize azali kobaluka mpo na kotala, Nzambe abengaki ye wuta na nzete moke yango: — Moyize, Moyize! Moyize azongisaki: — Ngai oyo! (5) Nzambe alobaki na ye: — Kopusana awa te, longola basandale na yo na makolo na yo, pamba te esika oyo otelemi ezali mabele ya bule. (6) Alobaki lisusu: — Nazali Nzambe ya bakoko na yo, Nzambe ya Abrayami, Nzambe ya Izaki, mpe Nzambe ya Jakobi. Boye Moyize abombaki elongi na ye, pamba te abangaki kotala Nzambe.

ANJELU YA NKOLO ABIMISAKI YE NA MOTO OYO EZALAKI KOPELA → NZAMBE ABENGAKI YE UTA NA KATI YA NZETE YA NZUBA.

Kobima 3:14 Nzambe alobaki na Moyize: — Ngai nazali oyo akosala. Tala makambo oyo okoloba na bana ya Isalaele: «Nazali atindi ngai epai na bino.»

NGAI NAZALI OYO AKOSALA → NAZALI ATINDI NGAI EPAI NA BINO.

(Makanisi na ngai ya moko: Ekiti 3:2 elobi anzelu ya Yawe. Na baverse mibale na sima, Ekiti 3:4 elobi Yawe, mpe Nzambe. Nzete kaka moko, móto kaka moko, mpe mongongo kaka moko ebimi na baverse nyonso mibale. Biblia etyaka likambo oyo lokola bokeseni te ata mokolo moko. Mongongo kaka moko oyo epesi nkombo oyo Yisraele akomema libela na libela: NAZALI OYO NAZALI.)

NDENGE MOSUSU YA KOTALA, LISOLO MOKO — nzete ezikaki na móto mpe Yesu na lopango ya tempelo

Yoane 8:56 Tata na bino, Abrayami, atondaki na esengo, wana akanisaki ete akomona mokolo na Ngai. Amonaki yango mpe atondaki na esengo. (57) Bayuda balobaki na Ye: — Nini? Yo moto oyo okokisi nanu te ata mibu tuku mitano ya mbotama, ozali koloba ete omonaki Abrayami! (58) Yesu azongisaki: — Nazali koloba na bino penza ya solo: liboso ete Abrayami abotama, Ngai nazali. (59) Tango Bayuda bayokaki bongo, balokotaki mabanga mpo na kobamba Yesu, kasi abombamaki mpe abimaki libanda ya lopango ya Tempelo.

LIBOSO ETE ABRAHAMU AZALA, NAZALI → BONGO BAKAMATAKI MABANGA MPO NA KOBWAKELA YE.

(Makanisi na ngai moko: Tia bisika oyo mibale pembeni na pembeni mpe tika bokeseni epesa liteya. Na nzete ya mwa, mongongo oyo euti na móto elobi NAZALI. Moize abombi elongi na ye na nzete ya mwa. Na tempelo, moto moko ateleme liboso ya ebele ya bato mpe alobi NAZALI. Ebele ya bato ekamati mabanga. Ebele ya bato ezalaki na mobulungano te na oyo Yesu alobaki. Ebele ya bato esosolaki Yesu malamun mpenza. Ebele ya bato esambisaki maloba ya Yesu ete ebongi na kobamba mabanga. Bomona lisusu ete Yesu alobaki te "liboso ete Abrahama azala, NAZALAKI." Yesu alobaki NAZALI.)

B5. MANOA NA MWASI NA YE — NKOMBO OYO EZALI EYENGE

Bilombe 13:3 Anjelu na Yawe abimelaki mwasi ya Manoa mpe alobaki: «Tala, ozali ekomba mpe ozali na bana te, kasi okokoma na zemi mpe okobota mwana mobali.

ANJELU NA Yawe ABIMELAKI MWASI YA MANOA MPE ALOBAKI → KASI OKOKOMA NA ZEMI MPE OKOBOTA MWANA MOBALI.

Bilombe 13:17 Manoa atunaki Anjelu na Yawe: — Kombo na yo nani mpo ete topesa yo lokumu tango elaka na yo ekokokisama? **[H6383 piliy ■]** (18) Anjelu na Yawe azongiselaki ye: — Mpo na nini ozali kotuna ngai kombo na ngai? Kombo na ngai ezali kombo ya kokamwa.

KOMBO NA NGAI EZALI KOMBO YA KOKAMWA?

Bilombe 13:20 Ndenge moto ezalaki komata na likolo longwa na etumbelo, Anjelu na Yawe mpe amataki kati na moto. Tango bamonaki bongo, Manoa mpe mwasi na ye bakweyaki bilongi kino na mabele. (21) Tango Anjelu na Yawe alimwaki na miso ya Manoa mpe ya mwasi na ye, Manoa asosolaki ete ezalaki Anjelu ya Yawe. (22) Manoa alobaki na mwasi na ye: — Solo, tokufi na biso, pamba te tomoni Nzambe!

ANJELU YA NKOLO AMATAKI NA MOTO YA ETUMBELO → TOKOKUFA SOLO, MPO TOMONI NZAMBE.

(Makanisi na ngai moko: Makambo misato emonanaka polele na Basambisi 13. Manoa asengi nkombo, kaka ndenge Yakobo asalaki na Ebandeli 32. Nkombo ekabelami Manoa lisusu te, mbala oyo elimbolami na ntina moko. Liloba ya Ebre epesami mpo na ntina yango ezali piliy (H6383). Biblia KJV ebongoli piliy na "sekele." Piliy elingi koloba: eleki kokamwa mpo na koyebana. Piliy ewuti na mosisa moko na pele (H6382), liloba oyo ebongolami na "Bokamwisi" na Yisaya 9:6, esika mwana oyo abotami mpo na biso apesami nkombo. Anzeli wana kaka ya Yawe amataka na móto ya etumbelo. Bosukisi ya Manoa moko ezali te "tomoni anzeli." Bosukisi ya Manoa ezali "tomoni Nzambe.")

B6. MOKONZI YA BASODA LIBANDA YA YERIKO — AGUMBAMAKI, MPE ALONGOLAKI SAPATO

Jozue 5:13 Nzokande, tango Jozue azalaki pene ya Jeriko, atombolaki miso mpe amonaki moto moko atelembi liboso na ye; moto yango asimbaki mopanga na loboko na ye. Jozue apusanaki pene na ye mpe atunaki ye: — Boni, ozali na ngambo na biso to na ngambo ya banguna na biso? **[H8269 sar ■]** (14) Azongiselaki Jozue: — Te, kasi nazali mokonzi ya mampinga ya Yawe; naye kaka sik'oyo. Boye, Jozue akweyaki elongi kino na mabele mpe alobaki na ye: — Sango nini nkolo na ngai azali na yango mpo na mosali na ye? (15) Mokonzi ya mampinga ya Yawe alobaki na ye: — Longola basapato na yo na makolo, pamba te esika oyo ozali ezali bule. Jozue asalaki se bongo.

YOSUA AKWEAKI ELONGI NA YE NA MABELE, MPE AGUMBAMAKI → LONGOLA SAPATO NA YO NA MAKOLO NA YO, MPO ESIKA OYO OTELEMI EZALI ESIKA MOSANTU.

EZALI NDENGE MOSUSU YA KOTALA, KASI LIKAMBO MOKO — bato mibale bayebisamaki bálongola sapato na bango

Kobima 3:5 Nzambe alobaki na ye: — Kopusana awa te, longola basandale na yo na makolo na yo, pamba te esika oyo otelembi ezali mabele ya bule.

LONGOLA BASANDALE NA YO NA MAKOLO NA YO, PAMBA TE ESIKA OYO OTELEMI EZALI MABELE YA BULE.

(Makanisi na ngai ya moko: Talá mokano moko, na maloba pene ndenge moko, epesamaki na bato mibale ndenge na ndenge, na kati ya bankama ya mibu. Na nzete ya nzube, mokano euti na mongongo oyo makomi ya Biblia ebéngi Yawe mpe Nzambe. Libándá ya Yeriko, mokano euti na moto moko oyo atelembi wana na mopanga na loboko na ye. Yozue akwei elongi na mabelé mpe agumbameli moto wana. Moto yango aboyaka te ete bagumbamela ye. Kokanisá yango na oyo anzeli ya solo, oyo asalemi, asalaka soki moto ameki kogumbamela anzeli. Anzeli alobi, "Nazali moninga na yo ya mosala" (Emoniseli 19:10), mpe "gumbamelá Nzambe" (Emoniseli 22:9). Yoane amekaki kogumbamela anzeli mbala mibale, mpe na mbala nyonso mibale anzeli aboyaki. Moto moko te aboyaki ete bagumbamela Yozue libándá ya Yeriko.)

B7. SIKAWA TESTAMENT YA SIKA ELOBI LIKAMBO MOKO YA POLELE MPENZA

Yoane 1:18 Moto moko te amona Nzambe, kasi ezali kaka Mwana se moko oyo azali Nzambe mpe azali moko na Tata nde atalisaki biso Ye. **[G1834 exegeomai ■]** **[G3439 monogenes ■]**

MOTO MOKO TE AMONI NZAMBE NTANGO NYONSO → MWANA MOBALI SE MOKO OYO ABOTAMI AYEIBISI YE.

Yoane 5:37 Ye moko, Tata, oyo atindaki Ngai atatolaki mpo na Ngai. Botikala nanu te koyoka mongongo na Ye mpe komona elongi na Ye;

BOTIKALA NANU TE KOYOKA MONGONGO NA YE MPE KOMONA ELONGI NA YE.

1 Timote 6:16 Ye oyo azali se moko oyo akufaka te, avandaka kati na pole oyo moto ata moko te akoki kopusana pene na yango, Ye oyo moto ata moko te atikala komona, mpe oyo moto moko te akoki

komona. Tika ete lokumu mpe nguya ezala ya Ye mpo na libela! Amen!

AVANDAKA KATI NA POLE OYO MOTO ATA MOKO TE AKOKI KOPUSANA PENE NA YANGO → YE OYO MOTO ATA MOKO TE ATIKALA KOMONA, MPE OYO MOTO MOKO TE AKOKI KOMONA.

Sikawa, tia biteni mibale ya Biblia pembeni na pembeni mpe tanga biteni mibale wana esika moko.

Kondimana ya Kala elobaka, mbala na mbala, ete bato BAMONAKI moto oyo, basololaki na moto oyo, baliaki liboso ya moto oyo, babundaki na moto oyo, mpe bazalaki na bomoi.

Kondimana ya Sika elobi, polele mpe mbala misato, ete moto moko te amoná naino Nzambe Tata, mpe moto moko te akoki komona Nzambe Tata.

Maloba nyonso mibale ezali ya solo. Moto oyo bato bamonaki na Kondimana ya Kala mpe Tata oyo bato bakokaki komona te bazali bongo bato mibale ekeseni. Yoane alobi soki moto oyo bamonaki azali nani. Alobi ete moto oyo bamonaki azali Mwana se moko abotami, Mwana oyo azali na ntolo ya Tata, mpe ete Mwana oyo amemi Nzambe Tata na libanda esika Nzambe Tata akoki komonana.

[BAVERSITE ESANGISAMI—MOKAPO MOKO TE ELOBI YANGO YANGO MOKO]

(Makanisi na ngai moko: Kebá mpe zalá sembo awa, mpo awa nde ezali esika oyo moto akoki kobanda kobakisa na Biblia. Oyo elobami POLELE: makomi ya Testama ya Kala moko ebengi moto oyo atindamaki oyo Nkolo mpe Nzambe, mpe bato oyo bakutanaki na moto oyo atindamaki balobi kaka bongo. Eteni wana ezali libanzi te. Eteni wana ezali oyo maloba yango elobi. Oyo EKÓMISAMI NA KOTIA BAVERSETI ESIKA MOKO: ete moto oyo ya komonana amononaki azali nde mpenza Mwana. Verse moko te elobi "anzelu ya Nkolo na Genèse 16 azali Yesu." Libanzi oyo ekómisami na kotia Yoane 1:18, Yoane 5:37, mpe 1 Timote 6:16 pembeni na masolo ya Testama ya Kala mpe kotuna soki nani nde azalaki komonana. Yango wana nde ndakisa yango ezali wana, mpe ndakisa yango etikali wana.)

B8. MPE MOTINDAMI-OYE-AZALI-YAWE ABIMI LISUSU NA NSUKA MPENZA YA TESTAMENI YA KALA

Malashi 3:1 «Nakotinda ntoma na Ngai; ye nde akoya liboso mpo na kobongisela Ngai nzela. Boye Yawe oyo bozali kozela akoya na pwasa kati na Tempelo na Ye; ntoma ya boyokani oyo bolingi akoya,» elobi Yawe, Mokonzi ya mampinga. **[H4397 malak ■]**

NAKOTINDA NTOMA NA NGAI + AKOBONGISA NZELA LIBOSO NA NGAI → NKOLO AKOYA NA MBALAKAKA NA TEMPELO NA YE, NTOMA YA BOYOKANI.

EMONONO ESUSU, LISOLO MOKO — ntoma oyo alakisamaki, mpe ntoma oyo ayebisamaki

Malako 1:2 kolanda ndenge ekomama kati na mokanda ya mosakoli Ezayi: «Nakotinda ntoma na Ngai liboso na Yo, ye nde akobongisela Yo nzela. (3) Mongongo ya moto moko ezali kobeleva kati na esobe: « Bobongisa nzela mpo na Nkolo, bosomeleva Ye banzela ya mike! » » (4) Boye Yoane azalaki kati na esobe mpe azalaki kosakola: «Bobongola mitema na bino, bozwa libatisi, mpe Nzambe akolimbisa masumu na bino!»

TALA, NATINDI NTOMA NA NGAI LIBOSO YA ELONGI NA YO → BOBONGISA NZELA YA NKOLO.

(Makanisi na ngai moko: Malaki 3:1 elobeli bato mibale batindami na vese moko. Motindami ya liboso akei liboso mpo na kobongisa nzela. Motindami mosusu abengami "Nkolo" mpe "ntoma ya boyokani." Motindami oyo ya mibale nde azali oyo azali koya na tempelo ya Nkolo ye moko. Marko afungoli Evanzile ya Marko na kotanga kaka molongo wana ya Malaki 3:1. Marko abengi mobongisi-nzela na nkombo Yoane, na esobe. Yango etikaka motindami ya mibale kozanga kobengama na nkombo na esika wana na Marko. Kalakala ya Boyokani ya Kala esukaki na kozela ntoma moko oyo azali Nkolo. Boyokani ya Sika ebandi na ntoma yango kaka oyo azali kotambola kati na bato.)

C. NZETE OYO ETIAMAKI NA MWANA SE MOKO — ABRAHAMU NA IZAKI NA NGOMBA

C1. Ebandeli 22:2 Nzambe alobaki na ye: — Zwa Izaki, mwana na yo ya mobali, mwana na yo se moko oyo olingaka; kende na mokili ya Morija, mpe kuna, okopesa Ngai ye lokola mbeka ya kotumba na likolo ya ngomba oyo nakolakisa yo. **[H3173 yachiyd ■]**

KAMATA SIKAWA MWANA NA YO, MWANA NA YO SE MOKO IZAKI, OYO OLINGAKA → BONZA YE KUNA LOKOLA MBEKA YA KOTUMBA.

C2. Ebandeli 22:6 Abrayami azwaki bakoni ya kotumbela mbeka mpe amemisaki yango Izaki, mwana na ye; mpe ye moko amemaki moto mpe mbeli, bongo bango mibale bakendezi nzela moko. **[H6086 ets ■]**

ABRAYAMI AZWAKI BAKONI YA KOTUMBELA MBEKA MPE AMEMISAKI YANGO IZAKI, MWANA NA YE → BONGO BANGO MIBALE BAKENDEZI NZELA MOKO.

(Makanisi na ngai ya moko: Na Genèse 22:6, tata amemi nzete te. Izaki nde amemi nzete na kotambola na ngomba. Abrahama akotia Izaki likolo ya nzete wana. Liloba ya Ebre mpo na nzete wana ezali ets (H6086). Ezali liloba ya momesano mpo na nzete ya bomoi, mpe mpe mpo na mabaya oyo ekatami. Liloba wana kaka nde ebengaka nzete ya bomoi, mpe nzete oyo ezalaki na katikati ya elanga.)

C3. Ebandeli 22:7 Izaki atunaki Abrayami, tata na ye: — Tata na ngai! Abrayami azongisaki: — Ngai oyo! Izaki alobaki: — Tozali na moto mpe koni, kasi wapi mpate mpo na mbeka ya kotumba? (8) Abrayami azongisaki: — Mwana na ngai, Ye moko Nzambe akopesa mpate mpo na mbeka ya kotumba. Boye bango mibale bakendezi nzela moko.

MPATA EZALI WAPI MPO NA MBEKA YA KOTUMBA? → NZAMBE AKOMIPESA MPATA.

C4. Ebandeli 22:13 Abrayami atombolaki miso na ye mpe amonaki meme ya mobali oyo maseke na yango ezalaki ya kokangama na nzete ya moke. Azwaki yango mpe apesaki yango mbeka ya kotumba na esika ya mwana na ye ya mobali.

MPATA MOBALI OYO MASEKE NA YANGO EKANGAMAKI NA BANZETE YA MIKE → APESAKI YANGO LIKABO YA KOTUMBA NA ESIKA YA MWANA NA YE.

Ebandeli 22:14 Abrayami abengaki esika yango «Nkolo akopesa.» Yango wana balobaka kino lelo: «Na likolo ya ngomba ya Yawe, ekopesama.»

NA LIKOLO YA NGOMBA YA YAWE, EKOPESAMA.

(Makanisi na ngai moko: Tala lisusu motuna ya mwana na Genèse 22:7 : Mpate ezali wapi? Abrahamu ayanoli motuna yango. Eyano ya Abrahamu ekómi mosika koleka oyo ye moko ayebaki. Abrahamu alobi ete, "Nzambe akopesa ye moko mpate mpo na mbeka ya kotumba." Maloba wana ekoki komema ndimbola mibale. Ndimbola moko ezali ete Nzambe akoswa mpate mpo na bosaleli na ye moko. Ndimbola mosusu ezali ete Nzambe akopesa ye moko lokola mpate. Oyo Nzambe apesaki solo mokolo wana ezalaki MPATE-MOBALI, kasi mwana-mpate te. Mpate-mobali ezali mpate ya mobali oyo ekoli mobimba. Mpate-mobali oyo ekufaki na esika ya mwana, ekangamaki na maseke. Motuna ya Izaki eyanolami na ngomba na ndimbola moko. Motuna ya Izaki etikali mpe polele na ndimbola mosusu. Mwana-mpate ezali kaka na nyongo. Abrahamu apesi esika yango nkombo elongo na elaka na ntango ekoya: "Na ngomba ya Yawe ekomonana.")

NDENGE MOSUSU YA KOTALA, LIKAMBO MOKO — mwana oyo amemaki nzete, mpe Mwana oyo amemaki ekulusu

Ebandeli 22:6 Abrayami azwaki bakoni ya kotumbela mbeka mpe amemisaki yango Izaki, mwana na ye; mpe ye moko amemaki moto mpe mbeli, bongo bango mibale bakendezi nzela moko.

ABALAHAMU ATIYAKI BANZETE LIKOLO YA IZAKI MWANA NA YE → BANGO MIBALE BAKENDEZI ELONGO.

Yoane 19:17 Yesu amemaki, Ye moko, ekulusu na Ye; abimaki na engumba mpe akendezi na esika oyo babengaka, na lokota ya Arami, «Gologota.»

YESU AMEMAKI, YE MOKO, EKULUSU NA YE; ABIMAKI NA ENGUMBA MPE AKENDEZI NA ESIKA OYO BABENGAKA.

Yoane 19:18 Ezalaki na esika yango nde babakaki Yesu na ekulusu, elongo na bato mosusu mibale: moko, na ngambo ya loboko ya mobali ya Yesu; mosusu, na ngambo ya loboko na Ye ya mwasi.

KUNA BABAKAKI YE NA EKULUSU + YESU NA KATI.

(Makanisi na ngai: Tata moko, mwana moko kaka oyo tata alingaka, ngomba moke, nzete etiami likolo ya mokongo ya mwana ye moko, mpe mwana azali kotambola na se ya nzete wana. Likambo oyo esalemaki mbala mibale kati na Biblia. Mbala ya liboso, na Genèse 22, Nzambe apekisaki mbeli. Nzambe atiaki mpate ya kokitanisa na esika ya mwana. Mbala ya mibale, na ekulusu, moto moko te apekisaki liwa. Mbala oyo, Mwana azalaki mokitani. Tala bokeseni mosusu kati na bimoniseli mibale. Izaki atunaki, "Wapi mpate?" Ezalaki na eyano te na motuna ya Izaki mokolo wana. Eyano eyaki na sima, na ebale Yordani, epai ya Yoane. Yoane alakisaki na mosapi moto moko oyo azalaki kotambola epai na ye.)

C5. Yoane 1:29 Mokolo oyo elandaki, wana Yoane amonaki Yesu koya epai na ye, alobaki: — Tala Mpate ya Nzambe, oyo alongolaka lisumu ya mokili.

ALOBAKI: — TALA MPATE YA NZAMBE, OYO ALONGOLAKA LISUMU YA MOKILI.

C6. Ebandeli 22:2 Nzambe alobaki na ye: — Zwa Izaki, mwana na yo ya mobali, mwana na yo se moko oyo olingaka; kende na mokili ya Morija, mpe kuna, okopesa Ngai ye lokola mbeka ya kotumba na likolo ya ngomba oyo nakolakisa yo.

Yoane 3:16 Pamba te Nzambe alingaki mokili mingi penza, yango wana apesaki Mwana na Ye se moko, mpo ete moto nyonso oyo akondima Ye akufa te kasi azwa bomoi ya seko. **[G3439 monogenes ■]**

MWANA NA YO SE MOKO, OYO OLINGAKA → APESAKI MWANA NA YE SE MOKO, OYO ABOTAMAKI.

C7. Ba-Ebre 11:17 Mpo na kondima, Abrayami akabaki Izaki lokola mbeka tango Nzambe amekaki ye motema; amilengelaki mpo na kokaba mwana na ye wana kaka moko, atako azalaki na elaka. (18) Nzambe alobaki na ye: «Ezali na nzela ya Izaki nde okozwa bakitani.» (19) Abrayami azalaki na elikya ete Nzambe azali na makoki ya kosekwisa Izaki longwa na bakufi, yango wana Nzambe azongiselaki ye mwana na ye: yango ezalaki kaka elilingi.

APESAKI MWANA NA YE SE MOKO OYO ABOTAKI → KANISAKI ETE NZAMBE AZALI NA LIKOKI YA KOSEKWISA YE, ATA UTA NA BAKUFI.

(Makanisi na ngai moko: Mokomi ya mokanda ya Ebre asalelaka liloba moko ya Greke mpo na Izaki lokola oyo Yoane asalelaka mpo na Yesu. Liloba wana ezali "mwana se moko abotami," monogenes (G3439). Mokomi ya mokanda ya Ebre ayebisi biso makanisi ya Abrayama na nzela ya kokende likolo ya ngomba. Abrayama azalaki komanyola ete Nzambe akoki kosekwisa mwana wuta na bakufi. Abrayama ayebisaki bilenge mibali oyo bazalaki na nse ya ngomba: "Ngai na mwana tokokende kuna mpe tokosambela, mpe tokozonga epai na bino." Abrayama azalaki kolikia kozonga na nse ya ngomba elongo na Izaki. Mokomi ya mokanda ya Ebre alobi ete Abrayama azwaki lisusu Izaki "na lolenge ya elilingi." Elilingi awa elingi koloba elilingi to elembo. Mikolo misato sima ya etinda, mwana oyo azalaki pene ya kufa azongaki na bomoi.)

LISOLO MOKE NA NTINA YA ESIKA — makanisi ya kosunga, kasi likambo te oyo bavelo ezali koloba polele

2 Masolo ya Kala 3:1 Salomo abandaki kotonga Tempelo ya Yawe kati na Yelusalemi, na likolo ya ngomba Morija epai wapi Yawe abimelaki Davidi, tata na ye, mpe kaka na esika oyo Davidi abongisaki na etando ya Orinani, moto ya Yebusi.

SALOMO ABANDAKI KOTONGA TEMPELO YA YAWÉ KATI NA YELUSALEMI.

[BAVERSITE ESANGISAMI—MOKAPO MOKO TE ELOBI YANGO YANGO MOKO]

(Makanisi na ngai moko: Ebandeli 22:2 ekomi nkombo ya esika oyo Nzambe atindaki Abrahamu ete ezali mokili ya Moria. 2 Ntango 3:1 ekomi nkombo ya esika oyo Salomo atongaki tempelo ete ezali ngomba Moria, na Yelusalemi. Ngomba ya kokoba te ya kobonza Izaki mpe ngomba ya mabonza nyonso ya tempelo oyo elandaki bongo, esalaka nkombo moko. Yelusalemi mpe ezali engumba wana moko oyo basoda habakaki Yesu na ekulusu na libanda ya lopango ya engumba. Loba kaka makambo oyo Makomi elobi. Makomi elobi te ete Golgota ezalaki libanga moko na Moria. Makomi elobi ete ezali nkombo moko, molóngó moko ya bangomba, mpe engumba moko. Maloba ya Abrahamu moko ezalaki "Na ngomba ya Yawe ekomonana." Abrahamu alobaki maloba wana na ntango ekoya.)

D. MOSALI OYE ANYOKWAMAKI — MOKAPO OYE EMONISI EKULUSU LIBOSO EKULUSU EZALA NA MOKILI

D1. Ezayi 52:13 Tala, mosali na ngai akosala na bwanya, akotombolama, akomata likolo mpe akonetolama makasi penza. (14) Ndenge bato mingi bazalaki na somo mpo na ye na ndenge abebaki, elongi na ye etikalaki lisusu te lokola elongi ya moto, mpe lolenge na ye etikalaki lisusu te lokola mwana ya moto nyonso (15) ndenge wana mpe bato ya bikolo bakokamwa, mpe bakonzi bakokanga minoko na bango na tina na ye, pamba te bakomona oyo nanu babetela bango lisolo te mpe bakososola oyo nanu bayoka te.

ELONGI NA YE EBEBAKI KOLEKA BATO NYONSO → BONGO AKOPALANGANISA BIKOLO EBELE.

D2. Ezayi 53:1 Nani andimaki makambo oyo tosakolaki? Mpe epai ya nani loboko na Yawe emonisamaki? (2) Pamba te akolaki liboso na Ye lokola nzete ya moke, lokola mosisa oyo ebimi na esobe; azalaki ata na kitoko to lokumu te oyo ekokaki kobenda miso na biso ete etala ye; lolenge na ye ezalaki ata na eloko moko te oyo ekokaki kosala ete tosepela na ye.

NANI ANDIMAKI NSANGO NA BISO? → AZALAKI NA LOLENGE YA KITOKO TE MPO TOLULA YE.

D3. Ezayi 53:3 Bato batiolaki mpe basundolaki ye, ye moto na pasi, amesana konyokwama. Lokola moto oyo babwakeli soyi na elongi, atiolamaki, mpe tondimaki ye te.

YE MOTO NA PASI, AMESANA KONYOKWAMA → ATIOLAMAKI, MPE TONDIMAKI YE TE.

D4. Ezayi 53:4 Solo, amemaki mokumba ya bokono na biso mpe alataki pasi na biso kati na nzoto na ye; kasi biso, tokanisaki ete Nzambe nde abetaki ye, apesaki ye etumbu mpe asambwisaki ye. (5) Nzokande, bazokisaki ye bapota mpo na botomboki na biso, banyokolaki ye mpo na masumu na biso; etumbu oyo ememelaki biso kimia ekweyaki na nzoto na ye; mpe na nzela ya bapota na ye, biso tobikisami na bokono na biso.

AZOKISAMAKI MPO NA MASUMU NA BISO + BANYOKOLAKI YE MPO NA MABE NA BISO → NA BAPOTA NA YE, TOBIKISAMI.

D5. Ezayi 53:6 Bisu nyonso, tozalaki koyengayenga lokola bana meme, moko na moko azalaki kolanda nzela na ye; bongo Yawe akweyisaki masumu na biso nyonso na nzoto na ye.

BISO NYONSO, TOZALAKI KOYENGAYENGA LOKOLA BANA MEME → BONGO YAWE AKWEYISAKI MASUMU NA BISO NYONSO NA NZOTO NA YE.

D6. Ezayi 53:7 Banyokolaki ye mpe bamonisaki ye pasi, kasi atikalaki kofungola monoko na ye te lokola mpate oyo bazali komema na esika oyo babomelaka banyama, lokola meme liboso ya bato oyo bazali kolongola yango bapwale; akangaki monoko na ye.

AMEMAMAKI LOKOLA MPATE NA ESIKA YA KOBOMA → AFUNGOLI MONOKO NA YE TE.

D7. Ezayi 53:8 Babomaki ye na nzela ya minyoko mpe ya etumbu; kasi nani kati na bato ya tango na ye akokaki komitungisa na tina na ye? Pamba te balongolaki ye na mokili ya bato ya bomoi, babetaki ye likolo ya masumu ya bato na Ngai.

PAMBA TE BALONGOLAKI YE NA MOKILI YA BATO YA BOMOI → BABETAKI YE LIKOLO YA MASUMU YA BATO NA NGAI.

D8. Ezayi 53:9 Bapesaki ye kunda kati na bato mabe, mpe kunda na ye ezalaki elongo na bazwi, atako asalaki likambo moko te ya mabe, mpe monoko na ye etikalaki koloba lokuta te.

BAPESAKI YE KUNDA KATI NA BATO MABE + MPE KUNDA NA YE EZALAKI ELONGO NA BAZWI → ATAKO ASALAKI LIKAMBO MOKO TE YA MABE.

D9. Ezayi 53:10 Nzokande, ezalaki mokano na Yawe ete anyokwama na nzela ya pasi. Atako Yawe akomisaki bomoi na ye mbeka mpo na masumu, akomona bakitani na ye mpe mikolo na ye ekobakisama; bongo mokano na Yawe ekolongisama na loboko na ye.

SOKI OKOMISI MOLIMO NA YE LIKABO MPO NA MASUMU → AKOMONA NKONA NA YE, AKOKOLISA MIKOLO NA YE.

D10. Ezayi 53:11 Sima na pasi ya molimo na ye, akomona pole ya bomoi mpe posa na ye ekokokisama. Na nzela ya boyebi na ye, Mosali na Ngai ya sembo akolongisa bato ebele mpe akomema masumu na bango. (12) Yango wana, nakopesa ye libula kati na bato minene, mpe akokabola bomengo ya bitumba elongo na bato ya makasi, pamba te akabaki bomoi na ye na kufa mpe amitikaki ete batanga ye na molongo ya babomi bato, pamba te amemaki masumu ya bato ebele mpe amikomisaki molobeli ya babuki mibeko.

ASOPI MOLIMO NA YE KINO NA LIWA + ATANGAMI ELONGO NA BABUKI-MOBEKO → AMEMI MASUMU YA BATO MINGI, MPE ASALI NZELA YA KOSENGA MPO NA BABUKI-MOBEKO.

(Makanisi na ngai moko: Tángá Yisaya 53:9 mpe na nsima Yisaya 53:10 lisusu, na molongo. Etángá ya liboso elobi ete mosaleli akufaki mpe akundamaki na lilita ya mozwi. Etángá ya mibale elobi ete sima ya kokómisa molimo ya mosaleli likabo mpo na masumu, mosaleli akoMONA mabota na ye mpe akoLEISA mikolo na ye molai. Maloba wana mibale ekoki te kozala solo mibale mpo na moto oyo atikali kufa. Bosekwi ekomamaki kati na mokapo oyo ya Yisaya, mibu nkama sambo liboso ya bosekwi kosalema.)

NDENGE MOSUSU YA KOTALA, LIKAMBO MOKO — lokasa ya mosakoli, mpe moto moko na likalo azalaki kotángá yango na mongongo makasi

Misala ya Bantoma 8:32 Tala eteni ya Makomi oyo azalaki kotanga: «Lokola mpate oyo bazali komema na esika oyo babomelaka banyama, lokola meme liboso ya moto oyo azali kolongola yango bapwale, afungolaki monoko na ye te. (33) Basambwisaki ye mpe baboyaki kolongisa ye. Nani akoyebisa bakitani na ye? Pamba te balongoli bomoi na ye na mokili.» (34) Bongo, soda oyo baboma nzoto ya mibali atunaki Filipino: — Nabondeli yo, yebisa ngai: mosakoli azali koloba makambo oyo na tina na nani? Azali koloba yango na tina na ye moko to na tina na moto mosusu? (35) Filipino azwaki maloba mpe, na nzela ya eteni yango ya Makomi, ateyaki ye Sango Malamu ya Yesu.

PROFETA ALOBI YANGO MPO NA NANI? → FILIPO ABANDAKI NA LIKAMBO WANA YA MAKOMI, MPE ATEYAKI YE NSANGO YA YESU.

(Makanisi na ngai moko: Oyo ezali motuna ya solo, oyo elobamaki na mongongo makasi na moto oyo ayokaki nanu eyano te. Motuna ezali: mosakoli azali koloba mpo na nani? Eyano ezali te likanisi ya moko ya Filipino. Filipino abandaki na verse wana kaka na mokanda ya Yisaya 53. Filipino asakolaki Yesu kobanda na verse wana. Boyekoli ya bantoma bango moko ya Yisaya 53 ekomami mpo na biso. Moto moko te asengeli komeka kokanisa boyekoli ya bantoma ya Yisaya 53.)

E. EMANUELE — NZAMBE ELONGO NA BISO, MWANA ABOTAMI MPE MWANA APESAMI

E1. Ezayi 7:14 Ye moko Nkolo akopesa bino elembo: moseka akokoma na zemi mpe akobota mwana mobali, akopesa Ye Kombo «Emanwele.» **[H6005 Immanuwel ■] [H5959 almah ■]**

YE MOKO NKOLO AKOPESA BINO ELEMBO → MOSEKA AKOKOMA NA ZEMI MPE AKOBOTA MWANA MOBALI, AKOPESA YE KOMBO «EMANWELE.

E2. Ezayi 9:5–9:6 (KJV 9:6-7) Pamba te mwana mobali moko abotami mpo na biso, mwana mobali moko apesameli biso, mpe bokonzi ezali na likolo ya mapeka na ye; bakobenga ye: Mosungi ya kokamwa, Nzambe ya nguya, Tata ya seko, Mokonzi ya kimia. **[H6382 pele ■]** (7) Bokonzi na ye ekokende mosika penza, mpe kimia na ye ekozala na suka te. Akovanda na kiti ya bokonzi ya Davidi, akozala mokonzi ya mokili na ye, akolendisaki mpe akokamba yango na bosembo mpe na boyengebene, wuta na tango oyo kino libela na libela. Yango nde makambo oyo Yawe, Mokonzi ya mampinga, akosala na bolingo makasi na Ye.

MWANA MOKO ABOTAMI + MWANA MOBALI MOKO APESAMI → BAKOBENGA NKOMBO NA YE NZAMBE WA NGUYA, TATA WA SEKO → BOKOLI YA BOKONZI NA YE EKOZALA NA SUKA TE.

(Makanisi na ngai: Tala ndenge misala mibale ezali na molongo na Yisaya 9:6. Misala mibale ezali te mosala moko. Misala mibale ezali na molongo wana te na nzela ya likambo ya mbalakaka. Mwana moke abotami. Mwana mobali apesami. Kobotama ezali kolimbola ndenge mwana akotaki na mokili. Kopesama ezali kolimbola likambo esalemaki epai ya Mwana oyo azalaki liboso. Sikoyo tala bakombo bapesamaki na mwana oyo. Yisaya 9:6 elobi te ete mwana akozala lokola Nzambe ya nguya. Yisaya 9:6 elobi ete "kombo na ye ekobengama Nzambe ya nguya." Kombo ya liboso na molongo, Kokamwa, ezali pele (H6382). Pele ekabolani na ntina moko na eyano oyo Manoa azwaki na Basambisi 13, tango asengaki kombo mpe akokaki te kozwa yango. Na Yisaya 9:6, kombo epesami.)

E3. Ezayi 9:1 (KJV 9:2) Bato oyo bazalaki kotambola kati na molili bamoni pole makasi; ba-oyo bazalaki kovanda kati na mokili ya bakufi, pole engengeli bango.

BATO OYO BAZALAKI KOTAMBOLA KATI NA MOLILI BAMONI POLE MAKASI.

E4. Mishe 5:1 (KJV 5:2) Bongo yo, Beteleemi Efrata, atako ozali moke kati na bingumba ya Yuda, ye oyo akokonza Isalaele akowuta kati na yo. Ebandeli na Ye ezala wuta kala penza, wuta na ebandeli ya tango.

YE OYO AKOKONZA ISALAELE AKOWUTA KATI NA YO → EBANDELI NA YE EZALA WUTA KALA PENZA, WUTA NA EBANDELI YA TANGO.

(Makanisi na ngai: Frazе moko kati na Mika 5:2 esimbi basuka nyonso mibale ya boyekoli oyo mobimba. Mokonzi oyo ABIMAKI na mboka moke moko. Kobima na mboka moke ezali ebandeli, na esika oyo moto akoki kotambola makolo mpo na kokoma. BOBIMI ya mokonzi oyo ezali uta kala, uta seko na seko. Bobimi uta seko na seko ezali ata ebandeli moko te. Mika alobi mateya nyonso mibale na fraze moko. Mika akitisaka bozindo ya solo moko te.)

F. MBUMA YA MWASI MPE NGONDO — ELAKO YA LIBOSO MPE KOKOKISAMA NA YANGO

F1. Ebandeli 3:15 Nakotia koyinana kati na yo mpe mwasi, mpe kati na bakitani na yo mpe bakitani na ye. Bakitani ya mwasi bakonyata moto na yo, mpe yo okoswa bango na litindi.»

KATI YA MBUMA NA YO MPE MBUMA NA YE → EKONYATA MOTO NA YO, MPE OKONYATA LITAMBI NA YE.

(Makanisi na ngai moko: Nzambe alobaki Genèse 3:15 epai ya nyoka na elanga, na ntango masumu ekotaki na mokili. Genèse 3:15 ezali elaka ya liboso ya mobikisi na Biblia mobimba. Tálá nkona ya nani verse oyo elobeli. Na Biblia mobimba, bomoto ya libota ezali kolandama na nzela ya mibali. Bandakisa ezali nkona ya Abrahamama mpe nkona ya Davidi. Awa, mbala moko, na ebandeli mpenza, nkona oyo elobelami ezali nkona ya MWASI. Tálá lisusu mpota mibale oyo ezali na verse oyo, oyo ekokani te na bonene. Litambe ya nkona ya mwasi ekozoka. Motó ya nyoka ekonyatama.)

F2. Bagalatia 4:4 Kasi tango ngonga oyo Nzambe akataki ekokaki, atindaki Mwana na Ye, oyo abotamaki na mwasi mpe na se ya bokonzi ya Mobeko (5) mpo na kosikola bato oyo bazali na se ya bokonzi ya Mobeko, mpe mpo na kopesa biso makoki ya kokoma bana na Nzambe.

NZAMBE ATINDAKI MWANA NA YE, ABOTAMI NA MWASI → MPO NA KOSIKOLA BAOYO BAZALAKI NA NSE YA MOBEKO.

(Makanisi na ngai: Bagalatia 4:4 elobi ete Nzambe ATINDAKI Mwana na Ye. Bagalatia 4:4 na nsima elobi ete Mwana yango ABOTAMAKI na mwasi. Kotindama ekomami liboso na etikali yango. Kobotama ekomami na esika ya mibale na etikali yango. Molongo yango ezali na ntina. Moto akotindama uta na esika moko te soki moto yango azalaki naino te na esika yango.)

LOLENGE MOSUSU YA KOTALA, LISOLO MOKO — elembo elakamaki, mpe elembo epesamaki

Ezayi 7:14 Ye moko Nkolo akopesa bino elembo: moseka akokoma na zemi mpe akobota mwana mobali, akopesa Ye Kombo «Emanwele.»

MOSEKA AKOKOMA NA ZEMI MPE AKOBOTA MWANA MOBALI, AKOPESA YE KOMBO «EMANWELE.

Matayo 1:18 Tala ndenge nini Yesu-Klisto abotamaki: Mari, mama na Ye, azalaki mobandami ya libala na Jozefi; kasi liboso ete bavanda ndako moko, Mari akomaki na zemi na nguya ya Molimo Mosantu. (19) Jozefi, mobandami na ye ya libala, azalaki moto ya sembo. Boye, lokola Jozefi alingaki te koyokisa Mari soni na miso ya bato, azwaki mokano ya koboya Mari na kimia. (20) Wana Jozefi azalaki kokanisa makambo yango, anjelu na Nkolo abimelaki ye kati na ndoto mpe alobaki na ye: «Jozefi, mokitani ya Davidi, kobanga te kobala Mari; pamba te zemi oyo azali na yango ewuti na Molimo Mosantu. (21) Akobota mwana mobali mpe okopesa Ye kombo Yesu, pamba te akobikisa bato na Ye na masumu na bango.» (22) Makambo wana nyonso esalemaki mpo na kokokisa maloba oyo Nkolo alobaki na nzela ya mosakoli: (23) «Elenge mwasi oyo ayebi nanu nzoto ya mibali te akokoma na zemi mpe akobota mwana mobali, bongo bakopesa Ye kombo Emanwele oyo elingi koloba: Nzambe elongo na biso.»

OKOPESA YE NKOMBO YESU: MPO AKOBIKISA BATO NA YE NA MASUMU NA BANGO → BAKOBENGA NKOMBO NA YE EMMANUEL, OYO NA KOBONGOLA ELIMBOLI, NZAMBE ELONGO NA BISO.

(Makanisi na ngai moko: Bokeseni kati na masolo mibale ezali liteya yango moko. Yisaya 7:14 elobi ete YE (mwasi) akobenga nkombo ya mwana Emanwele. Matai 1:23 elobi ete BANGO (bango) bakobenga nkombo ya mwana Emanwele. Mama moko apesi mwana na ye nkombo na lisolo ya Yisaya. Bato nyonso bapesi Yesu nkombo na lisolo ya Matai. Matai asalaka mpe likambo moko oyo motangi moko te asengeli kokanisa yango. Matai ateleme mpe abongoli nkombo yango mpo na motangi, kati na maloba ya Evan zile ya Matai yango moko. Motangi moko te, na ekeke nyonso, akoki kozanga koyeba ndimbola ya nkombo Emanwele. Emanwele elimboli Nzambe elongo na biso. Matai alobaki mpe te ete mbotama ya Yesu ekundolisaki kaka Matai esakweli ya Yisaya. Matai alobi ete makambo wana nyonso ESALEMAKI mpo ete esakweli ya Yisaya EKOKISAMA.)

F3. Luka 1:31 Okozwa zemi, okobota mwana mobali mpe okopesa Ye kombo «Yesu.» (32) Akozala Moto monene, mpe bakobenga Ye: Mwana ya Ye-Oyo-Aleki-Likolo. Nkolo Nzambe akopesa Ye kiti ya bokonzi

ya Davidi, koko na Ye. (33) Akozala Mokonzi ya libota ya Jakobi mpo na libela, mpe bokonzi na Ye ekozala na suka te. (34) Mari atunaki anjelu: — Ekosalema ndenge nini, pamba te nayebe nanu nzoto ya mibali te? (35) Anjelu azongiselaki ye: — Molimo Mosantu akokitela yo, mpe nguya ya Ye-Oyo-Aleki-Likolo ekozipa yo na elilingi na Ye. Boye Mosantu oyo okobota akobengama Mwana na Nzambe.

EKOSALEMA NDENGE NINI, LOKOLA NAYEBI MOBALI TE? → ESENGO WANA ESANTU OYO EKOBOTAMA NA YO EKOBENGAMA MWANA NA NZAMBE.

(Makanisi na ngai ya moko: Motuna ya Maria kati na Luka 1:34 ezali motuna ya mayele, mpe bato bazali kaka kotuna yango kino lelo. Eyano oyo bapesi ye ezali te elobeli oyo esengeli kondimisama na makanisi. Ezali nsango ya kosakola likambo oyo Nzambe akomi pene ya kosala. Tosala malamumu komona kiti ya bokonzi oyo elobelami kati na Luka 1:32: "kiti ya bokonzi ya tata na ye Davidi." Ezali kiti ya bokonzi wana kaka oyo Yisaya 9:7 alobaki ete mwana akofanda likolo na yango, mpe ndako ya bokonzi wana kaka oyo esakolamaki kati na Nzembo 110.)

G. LILOBA EKOMI MOSUNI — MPE NDENGE MOTO AKOKI KOMONA YE SOLO

G1. Yoane 1:1 Na ebandeli, Ye oyo azali Liloba azalaka; azalaka elongo na Nzambe, mpe azali Nzambe. **[G3056 logos ■]** (2) Wuta na ebandeli, azalaka elongo na Nzambe. (3) Nzambe akelaki biloko nyonso na nzela na Ye; ezali na eloko moko te oyo ekelama soki na nzela na Ye te. (4) Bomoi ewuta epai na Ye, mpe bomoi yango ezalaki pole mpo na bato.

NA EBANDELI LILOBA EZALAKI + LILOBA EZALAKI ELONGO NA NZAMBE + LILOBA EZALAKI NZAMBE → BILOKO NYONSO ESALEMAKI NA NZELA NA YE.

(Makanisi na ngai moko: Yoane 1:1 epesi basakoli misato na molongo moko. Losakoli moko na moko kati na misato ezali na ntina. Losakoli ya liboso ezali "Liloba ezalaki na ebandeli." Liloba, nkombo epesamelaki Mwana ya Nzambe liboso azwa nzoto ya bomoto, ezalaki na ebandeli te. Losakoli ya mibale ezali "Liloba ezalaki elongo na Nzambe." Liloba ezali te kaka nkombo mosusu ya Nzambe Tata, mpo moto akoki te kozala elongo na ye moko. Losakoli ya misato ezali "Liloba ezalaki Nzambe." Liloba ezali te ekelamu ya moko oyo etelembi pembeni ya Nzambe. Kolongola losakoli moko kati na misato ekobimisa fraze ekeseni na fraze oyo Yoane akomaki.)

G2. Yoane 1:14 Ye oyo azalaki Liloba akomaki moto mpe avandaki kati na biso, atonda na ngolu mpe na solo. Tomonaki nkembo na Ye, nkembo oyo azwi epai ya Tata na Ye, lokola Mwana se moko.

[G4637 skenoo ■]

LILOBA EKOMAKI MOSUNI + EFANDAKI KATI NA BISO → TOMONAKI NKEMBO NA YE, NKEMBO YA MWANA MOKO YA BOMBAMI YA TATA.

NDENGE MOSUSU YA KOTALA, LISOLO MOKO — ndako ya kapo na esobe, mpe ndako ya kapo ya nzoto

Kobima 25:8 Bakosalela Ngai Ndako ya bule, mpe nakovanda kati na bango.

BAKOSALELA NGAI NDAKO YA BULE → MPE NAKOVANDA KATI NA BANGO.

Yoane 1:14 Ye oyo azalaki Liloba akomaki moto mpe avandaki kati na biso, atonda na ngolu mpe na solo. Tomonaki nkembo na Ye, nkembo oyo azwi epai ya Tata na Ye, lokola Mwana se moko.

LILOBA EKOMAKI MOSUNI MPE EFANDAKI KATI NA BISO.

(Makanisi na ngai moko: Liloba ya Greke oyo Yoane asaleli mpo na "afandaki" na Yoane 1:14 ezali skenoo (G4637). Skenoo elingi koloba kotelemisa hema mpe kofanda na kati ya hema wana. Na ntango ya kala, Nzambe ayebisaki bato ya Isalaele batonga hema mpo ete Nzambe akoka kofanda kati na bango, mpe batongaki yango na baposo, mabaya, mpe wolo (Exode 25:8). Na Yoane 1:14, elilingi wana ezali komonana lisusu, kasi hema yango ekomi nzoto ya moto. Hema ya kati ya esobe ezalaki elilingi ya liboso ya solo oyo Yoane azali kolimbola, elakisaki liboso nzoto ya Yesu Klisto. Kondimana ya Sika ekomonisaka hema wana lokola elili, elilingi oyo elakisi na Yesu Klisto, kaka nsima ya komonisa nini elili yango ezalaki kolakisa. Yoane alobi likambo yango polele na Yoane 1:14.)

G3. Bakolose 1:15 Klisto azali elilingi ya Nzambe oyo amonanaka te, azala liboso ya bikelamu nyonso (16) pamba te ezali na nzela na Yesu nde nyonso ekelama kati na Likolo mpe na mabele, bikelamu oyo emonanaka mpe oyo emonanaka te, milimo mpe bokonzi ya milimo, bakonzi ya milimo mpe banguya. Ezali na nzela na Yesu mpe mpo na Yesu nde nyonso ekelama. (17) Yesu azali liboso na nyonso, mpe nyonso esimbama kati na Ye;

NA YE NDENGE NYONSO EKELAMAKI + AZALI LIBOSO YA BILOKO NYONSO → NA YE BILOKO NYONSO EZALI KOTELEMA.

G4. Bakolose 2:9 Ezali kati na Klisto, kati na nzoto na Ye, nde mobimba ya nyonso oyo ezali kati na Nzambe evandi. (10) Ezali mpe kati na Ye nde bino botondisamaki, pamba te azali Mokonzi ya milimo nyonso mpe ya nguya nyonso.

KATI NA YE EFANDI BOKOKI MOBIMBA YA BONZAMBE NA NZOTO → BOZALI BAKOKOKI KATI NA YE.

G5. NDENGE NINI OKOKI KOMONA YE — AYEBISAKI BISO ESIKA YA KOTALA

Yoane 5:39 Bokundolaka Makomi na bokebi, mpo ete bokanisaka ete bokozwa bomoi ya seko kati na yango; nzokande, Makomi yango etatolaka na tina na Ngai (40) kasi boboyi na bino koya epai na Ngai mpo na kozwa bomoi.

BOKUNDOLAKA MAKOMI NA BOKEBI → NZOKANDE, MAKOMI YANGO ETATOLAKA NA TINA NA NGAI.

(Makanisi na ngai ya moko: Yesu alobaki maloba oyo na Yoane 5:39-40 epai ya bato oyo bayebaki Makomi malamu koleka bato mosusu nyonso na tango wana. Bakokaki koloba yango na mutu na ntembe te. Yesu ayebisaki bango ete Makomi mobimba oyo bakundolaki na mitu na bango ezalaki kolakisa ye moko, mpe ete bakoyaka naino te epai na ye mpo na kozwa bomoi. Koyeba maloba ya Makomi ekokani te na koyeba moto oyo maloba yango ezali kolobela. Ezali na esika mosusu te epai ya koluka bomoi. Yesu alobaki te ete bóluka na kati ya mayoki na bino. Alobaki ete bóluka na kati ya Makomi.)

G6. Luka 24:25 Yesu alobaki na bango: — Ah! Bozali penza bazoba! Tala ndenge mitema na bino ezali penza mabanga! Bozali penza kondima te makambo nyonso oyo basakoli baloba! (26) Boni, Klisto asengelaki te komona pasi ndenge wana mpo ete akota kati na nkembo na Ye? (27) Bongo Yesu alimbolelaki bango makambo nyonso oyo ekomama kati na Makomi, kobanda na Moyize kino na basakoli nyonso.

KOBANDA NA MOSE MPE BASAKOLI NYONSO → ALIMBOLELAKI BANGO NA MAKOMI NYONSO MAKAMBO OYO ETALI YE MOKO.

G7. Luka 24:32 Batunanaki: — Boni, mitema na biso etondaki na esengo te wana azalaki kosolola na biso na nzela mpe kolimbolela biso Makomi?

MOTEMA NA BISO EZALAKI KOPELA TE NA KATI NA BISO, WANA AFUNGOLAKI BISO MAKAMBO YA MAKOMI?

G8. Luka 24:44 Bongo alobaki na bango: — Yango nde makambo oyo nayebisaki bino tango nazalaki nanu elongo na bino: «Makambo nyonso oyo ekomama na tina na Ngai kati na Mobeko ya Moyize, kati na mikanda ya basakoli mpe kati na banzembo, esengeli kokokisama.» (45) Bongo afungolaki bango mayele mpo ete bakoka kososola Makomi.

BIKO BINSO ESENGELI EKOKISAMA, BIYE EKOMAMAKI KATI NA MOBEKO YA MOZE, MPE NA BASAKOLI, MPE NA BANZEMBO, MPO NA NGAI → NA NTANGO WANA AFUNGOLAKI MAYELE NA BANGO.

(Makanisi na ngai moko: Luka 24:44-45 epesi eyano na motuna oyo boyekoli mobimba oyo ezali kotuna. Eyano oyo eutaki na monoko ya Yesu, na nsima ya kosekwa ya Yesu longwa na lilita. Yesu abengaki biteni misato ya Testama ya Kala: mobeko ya Moize, basakoli, mpe banzembo. Biteni misato oyo esangana esali Testama mobimba ya Kala. Yesu alobaki ete Testama mobimba ya Kala ezalaki na makambo na kati na yango oyo etali ye. Yesu alobaki te ete kaka ndambo ya Testama ya Kala nde ezalaki na makambo etali ye. Na nsima, Yesu asalaki makambo mibale ya ndenge moko te mpo na bayekoli. Yesu afungolaki MAKOMI epai ya bayekoli. Yesu afungolaki MAYEBI (bososoli) ya bayekoli. Moto asengeli na makambo oyo mibale nyonso mibale. Moto akoki kosimba Biblia mobimba na maboko na ye mpe kaka kosenga ete Yesu afungola miso na ye mpo na komona Yesu kati na Biblia. Tánga Biblia. Sengá Yesu afungola Biblia epai na yo. Kobá kotánga Biblia.)

G9. 1 Yoane 1:1 Oyo ezalaki wuta na ebandeli, oyo toyokaki, oyo tomonaki na miso na biso, oyo totalaki malamu, mpe oyo maboko na biso esimbaki, yango nde tozali kotatola na tina na Liloba na bomoi. (2) Bomoi emimonisaki; tomoni yango, tozali kotatola na tina na yango mpe kosakola epai na bino bomoi ya seko oyo ezalaki elongo na Tata mpe emimonisi epai na biso. (3) Tozali kosakola epai na bino makambo oyo tomoni mpe toyoki, mpo ete bino mpe bozala moko na biso. Nzokande, biso tozali moko na Tata mpe na Yesu-Klisto, Mwana na Ye.

TOYOKAKI + TOMONAKI NA MISO NA BISO + TOTALAKI + MAINDO NA BISO ESIMBAKI → BOMOI WANA YA SEKO, OYO EZALAKI NA TATA, MPE EYEBANISAMAKI EPAI NA BISO.

(Makanisi na ngai: Yoane akomi mimoniseli na nzela ya bokambami, na 1 Yoane 1:1: eyokamaki, emonanaki, etalamaki malamumu-malamu, mpe esimbamaki na maboko na biso. Yoane azali kolimbola te mayoki to likanisi. Yoane azali kolimbola moto oyo alyaki na ye bilei. Na fraze moko wana, Yoane abenga moto wana "bomoi wana ya seko, oyo ezalaki na Tata." Moto oyo bantoma basimbaki na maboko na bango azali kaka moto moko oyo azalaki na Tata liboso ya ebandeli. Yango ezali losambo mobimba ya 1 Yoane 1:1-3. Yoane alobi ete azali motatoli ya losambo oyo, kasi te moto oyo asalaka teoriye na tina na losambo oyo.)

H. MPO NA NINI LIWA ESENGELAKI KOZALA BONGO — NZELA YA KOZONGA EPAI YA NZAMBE

H1. LIKAMBO, ELOBAMI POLELE

Ezayi 59:2 Kasi ezali bambeba na bino nde ekaboli bino na Nzambe na bino, ezali masumu na bino nde esali ete abombela bino elongi na Ye mpo ete ayoka bino te.

KASI EZALI BAMBEBA NA BINO NDE EKABOLI BINO NA NZAMBE NA BINO.

Barome 3:23 pamba te bato nyonso basali masumu mpe bazangi nkembo ya Nzambe;

PAMBA TE BATO NYONSO BASALI MASUMU MPE BAZANGI NKEMBO YA NZAMBE.

H2. MPO NINI MAKILA, KASI TE ELOKO MOSUSU YA PÉTÉ

Ba-Ebre 9:22 Pamba te, kolanda Mibeko, nyonso epetolamaka na makila; mpe soki makila etangi te, bolimbisi masumu ezali te. **[G859 aphesis ■]**

MPE SOKI MAKILA ETANGI TE, BOLIMBISI MASUMU EZALI TE.

Levitike 17:11 pamba te bomoi ya ekelamu nyonso ezali kati na makila. Napesi bino yango mpo ete bosala na yango mosala ya bolimbisi masumu mpo na bomoi na bino, na etumbelo. Lokola bomoi ya moto ezali kati na makila, yango wana makila esalaka mosala ya bolimbisi masumu.

PAMBA TE BOMOI YA EKELAMU NYONSO EZALI KATI NA MAKILA → LOKOLA BOMOI YA MOTO EZALI KATI NA MAKILA, YANGO WANA MAKILA ESALAKA MOSALA YA BOLIMBISI MASUMU.

Ba-Ebre 10:4 pamba te makila ya bangombe ya mibali mpe ya bantaba ezali na makoki te ya kolongola masumu.

PAMBA TE MAKILA YA BANGOMBE YA MIBALI MPE YA BANTABA EZALI NA MAKOKI TE YA KOLONGOLA MASUMU.

(Makanisi na ngai moko: Tia baverse misato oyo esika moko mpe ebongiseli mobimba ya bambeka ya kala emilimboli yango moko. Bomoi ezali kati na makila. Lisumu efutisaka bomoi. Na ntango ya kala, bambeka ya banyama epesaki bolimbisi (ezipeli ya ntango moke mpo na lisumu oyo ezongisaki moto na esika na ye liboso ya Nzambe) mokolo na mokolo, mpo na bankama ya mibu. Baebre elobi polele ete bambeka ya banyama ekokaki ata moke te kolongola lisumu. Bongo bambeka wana nyonso ezalaki mpo na nini? Ezalaki kobatela nyongo ya lisumu ete emonana lokola oyo bafuti naino te. Ezalaki bokundoli molai, oyo ezongelamaki, mpe ya mokolo na mokolo, ete bomoi moko esengelaki kofutama, mpe ebatelaki bokundoli yango kino liwa moko oyo ekokaki kofuta nyongo ya lisumu mobimba.)

H3. AWA NDENGE NINI AKITAKI MOZINDO

Bafilipi 2:5 Bozala na posa ya kozalaka na bizaleli ya boye kati na bino ndenge mpe Yesu-Klisto azalaki na yango. (6) Ye oyo azalaki na lolenge ya Nzambe, amonaki yango te lokola eloko ya kowelega (7) kasi amikomisasi moto pamba, akomaki lokola mowumbu, amikomisasi lokola moto mpe amonanaki bongo lokola moto; (8) amikitisaki penza mpe atosaki kino na kufa, ata na kufa ya ekulusu.

AZALAKI NA LOLENGE YA NZAMBE → AZWAKI LOLENGE YA MOSALI → ATOSAKI KINO NA LIWA, LIWA YA KURUWA.

(Makanisi na ngai: Tala molongo ya bokiti oyo ezali na Bafilipi 2:6-8. Yesu azalaki na lolenge ya Nzambe. Yesu akitisamaki na lokumu na ye. Yesu azwaki lolenge ya mosaleli. Yesu azwaki elilingi ya bato. Yesu amikitisaki. Yesu akomaki na botosi. Yesu akufaki. Na nsima, Polo abakisaki maloba mibale mosusu oyo fraze ezalaki na yango na bosenga mobimba te: "kutu liwa ya ekulusu." Kolobela mpamba ete Yesu akufaki ekokaki te mpo na Polo. Ndenge mpenza ya liwa ya Yesu ezali eteni ya likanisi ya Polo.)

H4. NINI ESENGELAKI YE KOFUTA SOLO — ELOBAMAKI LIBOSO, MPE ELOBAMAKI LISUSU NA NSIMA

Ezayi 50:6 Napesaki mokongo na ngai epai ya bato oyo bazalaki kobeta ngai, matama na ngai, epai ya bato oyo bazalaki kopikola ngai mandefu. Nabombaki elongi na ngai te na kotiolama mpe na basoyi.

NAPESAKI MOKONGO NA NGAI EPAI YA BATO OYO BAZALAKI KOBETA NGAI → NABOMBAKI ELONGI NA NGAI TE NA KOTIOLAMA MPE NA BASOYI.

Banzembo 22:17–22:19 (KJV 22:16-18) Bambwa ezingeli ngai, ngulupa ya bato mabe bayei kobundisa ngai, bazali kotambola zingazinga na ngai; bakangi maboko mpe makolo na ngai na basinga. (17) Nakoki sik'oyo kotanga ata mikuwa na ngai nyonso; kasi bato bazali kotala mpe koseka ngai (18) bazali kokabola bilamba na ngai mpe kobeta zeke mpo na nzambala na ngai.

BATOBOLAKI MABOKO NA NGAI MPE MAKOLO NA NGAI → BAKABOLI BILAMBA NA NGAI KATI NA BANGO, MPE BABETI ZEKE MPO NA ELAMBA NA NGAI.

Matayo 27:35 Sima na bango kobaka Yesu na ekulusu, bakabolaki bilamba na Ye, na kobeta zeke; **BABAKAKI YE NA EKULUSU, MPE BAKABOLAKI BILAMBA NA YE, KOBETA ZEKE → MPO LIKAMBO EKOKISAMA.**

Yoane 19:34 Moko kati na basoda atobolaki mopanzi ya Yesu na nzela ya likonga; mpe mbala moko, makila mpe mayi ebimaki na mopanzi yango.

LIKONGA ETOBOLI MOPANZI NA YE → MBALAKAKA MAKILA NA MAI EBIMAKI.

(Makanisi na ngai: Davidi akomaki na tina ya maboko mpe makolo oyo etobolamaki kati na Nzembo 22. Davidi akomaki na tina ya basoda oyo bakabolaki bilamba kati na Nzembo 22. Davidi akomaki yango mibu nkoto moko liboso ete moto moko na Isalaele amona ata mokolo moko ekende ya kobakama na ekulusu. Davidi azalaki kolimbola te likambo oyo esalemaki epai na ye moko. Matayo akomaki bankama ya mibu na sima, na sima ya kobakama ya Yesu na ekulusu. Matayo akomi ete basoda basalaki kaka ndenge Nzembo 22 elobaki. Matayo alobi ntina oyo basoda basalaki bongo: "mpo ete ekokisama." Tanga masolo mibale wana esika moko. Davidi akomaki lisolo na ye kotala liboso na ntango, azalaki na nzela te ya koyeba ete kobakama yango ekosalema. Matayo akomaki lisolo na ye kotala nsima na kobakama, azalaki na nzela te ya kowangana ete kobakama yango esalemaki.)

H5. NTINA OYO LIWA EZALAKI — NZELA YA KOKATISA, KASI TE LIKAMBO YA MAWA

Barome 5:8 Kasi tala ndenge nini Nzambe alakisi biso bolingo na Ye: wana tozalaki nanu bato ya masumu, Klisto akufelaki biso. **[G2644 katallasso ■]** (9) Lokola tokomi sik'oyo bato ya sembo na nzela ya makila na Ye, Klisto akobikisa biso mpe na kanda ya Nzambe. (10) Solo, wana tozalaki nanu banguna ya Nzambe, Ye moko Nzambe azongisaki boyokani na biso elongo na Ye na nzela ya kufa ya Mwana na Ye. Boye lokola azongisi boyokani yango, akobikisa biso mpe na nzela ya bomoi ya mwana na Ye.

NTANGO TOZALAKI NANU BASUMUKI, KLISTO AKUFAKI MPO NA BISO → TOZONGISAMI NA BOYOKANI NA NZAMBE NA NZELA YA LIWA YA MWANA NA YE.

2 Bakolinto 5:18 Makambo oyo nyonso ewutaka na Nzambe oyo azongisaki boyokani kati na biso mpe Ye moko na nzela ya Klisto mpe apesaki biso lotomo ya boyokanisi. **[G2643 katallage ■]** (19) Pamba te, kati na Klisto, Nzambe azalaki kozongisa boyokani kati na bato mpe Ye moko, na kotala masumu na bango te. Mpe atiaki kati na biso liloba ya boyokanisi. (20) Yango wana, mpo na Klisto, tozali bantoma, lokola nde Nzambe azali kolendisa bato na nzela na biso: «Na Kombo ya Klisto, tozali kosenga na bino ete bozongisa boyokani na bino elongo na Nzambe. (21) Ye oyo atikalaki kozala na lisumu te, Nzambe akomisaki Ye lisumu mpo na biso, mpo ete tokoma bosembo ya Nzambe kati na Ye.»

NZAMBE AZALAKI NA KATI YA KLISTO, AZALAKI KOYOKANISA MOKILI NA YE MOKO → ASALAKI YE LISUMU MPO NA BISO, YE OYO AYEBAKI LISUMU TE.

1 Timote 2:5 Solo, ezali na Nzambe kaka moko. Ndenge moko mpe ezali na Moyokanisi kaka moko kati na Nzambe mpe bato: ezali moto moko, Yesu-Klisto (6) oyo amikabaki lokola mbeka mpo na kokangola bato nyonso. Yango nde litatoli oyo epesamaki na tango oyo abongisa.

NZAMBE MOKO + MOSENGELI MOKO KATI YA NZAMBE MPE BATO, MOTO YESU KRISTO.

(Makanisi na ngai ya moko: Moyokanisi (moto oyo atelemaka na kati ya bato mibale bakabwani mpo na kozongisa bango na bomoko) asengeli kozala mpenza ya bango mibale, soki te akoki kosala mosala ya moyokanisi te. Tala oyo 1 Timote 2:5 elobi ete moyokanisi azali: "moto Klisto Yesu." Asengeli kozala moto, soki te akoki kotelema na esika bato batelemaka mpe kokufa liwa ya bomoto te. Sikawa tala oyo 2 Bakorinti 5:19 elobi ezalaki solo na kati ya liwa wana: "Nzambe azalaki na kati ya Klisto." Mpe asengeli kozala Nzambe, soki te liwa na ye ekozala kaka liwa moko lisusu ya moto, ekopesa lobiko te

(kokangolama na masumu mpe na etumbu ya masumu) epai ya moto moko te. Yango wana, eyano ya motuna "Yesu azali nani" ezali motuna ya pembeni te mpo na bato ya mayele kaka. Malongi mobimba ya lobiko etali motuna wana.)

H6. NYOKA NA LIKONGE — ELILINGI YA KALA OYO AMESANISAKI YANGO NA YE MOKO

Mitango 21:8 Yawe alobaki na Moyize: — Salisa nyoka moko ya ebende mpe telemisa yango likolo ya nzete mpo ete moto nyonso oyo aswami, atala yango mpe abika. (9) Boye, Moyize asalisaki nyoka moko ya ebende mpe atelemisaki yango na likolo ya nzete. Boye moto nyonso oyo nyoka eswaki, bongo atalaki nyoka ya ebende, abikaki.

MOTO NYONSO OYO NYOKA EKOSWA YE, SOKI ATALI YANGO, AKOBICA.

ETALELI EKESENI, ELILINGI MOKO — nzete ya ebende na esobe, mpe ekulusu na ngomba

Yoane 3:14 Ndenge kaka Moyize atelemisaki na nzete, ekeko ya nyoka kati na esobe, ndenge wana mpe Mwana na Moto asengeli kotombolama (15) mpo ete moto nyonso oyo akondima Ye azwa, kati na Ye, bomoi ya seko. (16) Pamba te Nzambe alingaki mokili mingi penza, yango wana apesaki Mwana na Ye se moko, mpo ete moto nyonso oyo akondima Ye akufa te kasi azwa bomoi ya seko. (17) Nzambe atindaki Mwana na Ye kati na mokili mpo ete akatela yango etumbu te, kasi mpo ete abikisa yango.

NDENGE MOIZE ATOMBOLAKI NYOKA NA ESOBE, NDENGE WANA MPE MWANA NA MOTO ASENGELI KOTOMBOLAMA → MOTO NYONSO OYO AKONDIMELA YE AKOBEBA TE.

(Makanisi na ngai ya moko: Boyokani oyo ya kati na Mituya 21 mpe Yoane 3 ezali te boyokani oyo boyekoli oyo ebimisi. Yesu amilobelaki boyokani oyo na maloba ya polele mpe na mongongo makasi, na oyo etali bomoto na ye ye moko. Bato oyo bazalaki kokufa na esobe bayebisamaki te ete básala mabongisi na bango moko, básala na mpiko, to báswa nzela ya kobika na milende na bango. Bayebisamaki nde ete BÁTALA eloko oyo Nzambe atombolaki likolo ya nzete. Baoyo batalaki bazalaki na bomoi. Sik'oyo, tia bansango mibale wana esika moko mpe okomona eloko moko ya kokamwa. Nyoka ya bronze oyo etombwamaki likolo ya nzete ezalaki na lolenge moko na eloko yango kaka oyo ezalaki koboma bato oyo bazalaki kotala yango. Polo alobi likambo ya kokamwa lolenge moko na oyo etali kuluse, alobi ete Yesu ASALEMAKI lisumu mpo na biso, atako ayebaki lisumu ata moke te (2 Bakolinto 5:21). Nzela ya kobika etombolamaki na lolenge moko na elakeli mabe.)

I. TATA YE MOKO ABENGI MWANA "NZAMBE" MPE "NKOLO"

I1. Ba-Ebre 1:1 Na tango ya kala, Nzambe azalaki koloba, mbala mingi mpe na lolenge ebele, epai ya bakoko na biso, na nzela ya basakoli. (2) Kasi sik'oyo, na mikolo oyo ezali ya suka, Nzambe azali koloba na biso na nzela ya Mwana na Ye, oyo Ye moko Nzambe akomisaki Mokitani ya biloko nyonso. Ezali mpe na nzela na Ye nde Nzambe asalaki mokili. (3) Mwana yango amonisaka kongenga ya nkembo ya Nzambe, azali elilingi oyo etalisaka mobimba ya Nzambe mpe asimbi biloko nyonso na nguya ya Liloba na Ye. Sima na Ye kopetola masumu ya bato, avandi kati na Likolo, na ngambo ya loboko ya mobali ya Nzambe-Na-Nguya-Nyonso

ALOBAKI NA BISO NA NZELA YA MWANA NA YE + OYO NA NZELA NA YE MPE ASALAKI MIKILI → KONGENGA YA NKEMBO NA YE, MPE ELILINGI YA SOLO YA BOMOTO NA YE.

I2. Ba-Ebre 1:5 Epai ya anjelu nini penza Nzambe aloba: «Ozali mwana na ngai; na mokolo ya lelo, nakomi Tata na yo?» To mpe: «Ngai nakozala Tata mpo na ye, mpe ye akozala mwana mpo na Ngai?» **[G4416 prototokos ■]** (6) Mpe lisusu, tango Nzambe atindaki Mwana na Ye ya liboso kati na mokili, epai ya nani aloba: «Tika ete ba-anjelu nyonso ya Nzambe bagumbamelaka Yo?»

EPAI YA ANJELU NINI PENZA NZAMBE ALOBA: «OZALI MWANA NA NGAI; NA MOKOLO YA LELO? → TIKA ETE BA-ANJELU NYONSO YA NZAMBE BAGUMBAMELAKA YO.

(Makanisi na ngai moko: Mokapo ya liboso mobimba ya mokanda ya Baebre esali ntoma moko molai. Ntoma yango ezali ete Mwana azali anzelu te mpe atikala kokoma anzelu ata mokolo moko te. Likambo oyo ebongi kotalama malamau na boyekoli oyo esili kolekisa nkasa ebele mpo na elilingi moko babengi "anzelu ya Yawe." Liloba ya Ebre malak elobeli mokumba ya kotinda. Mwana ya Nzambe ye moko akokisaki mokumba wana na bantango mosusu na kati ya Testama ya Kala. Kasi mokomi ya mokanda ya Baebre akoyamba te ete moto atanga Mwana kati na baanzelu oyo bakelama. Baanzelu bazali kotindama basambela Mwana.)

I3. Ba-Ebre 1:8 Mpe tala makambo oyo aloba na tina na Mwana: «Oh Nzambe, Kiti ya Bokonzi na Yo ekowumela seko na seko, lingenda ya bokonzi na Yo ezali mpo na bosembo. (9) Olingaka bosembo mpe oyinaka mabe; yango wana, oh Nzambe, Nzambe na Yo apakoli Yo mafuta ya esengo, aseveli na Yo koleka baninga na Yo!» (10) Kaka na tina na mwana, alobaki lisusu: «Na ebandeli, oh Nkolo, Yo nde otiaki miboko ya mokili, mpe maboko na Yo nde esalaki Likolo. (11) Nyonso wana ekobeba, ekonzuluka lokola elamba; kasi Yo, okotikala seko na seko. (12) Okolinga yango lokola kazaka, mpe bakolongola yango lokola elamba mpo na kotia elamba mosusu. Kasi Yo, ozali ndenge moko, mibu na Yo ekotikala kosuka te!»

NA MWANA ALOBI, KITI NA YO YA BOKONZI, OH NZAMBE, EZALI LIBELA NA LIBELA → YO, NKOLO, NA EBANDELI OTIAKI MOBOKO YA MOKILI.

(Makanisi na ngai moko: Tángá lisusu maloba mitano ya liboso ya Baébre 1:8: "Kasi mpo na Mwana, alobi." Yango ezali te makanisi ya mokomi ya mokanda ya Baébre na ntina ya Yesu. Ekomi ndenge nini Nzambe Tata azalaki koloba mbala moko epai ya Mwana. Tata abengi Mwana "Ee Nzambe," na nsima abengi Mwana "Nkolo," na nsima apesi Mwana lokumu ya kokela mabele mpe likolo. Soki moto moko alingi kotia ntembe ete Mwana abengamaki ata mokolo moko te Nzambe kati na Makomi, moto yango asengeli kotalela verse oyo, epai wapi Tata abengi Mwana Nzambe.)

NDENGE MOSUSU YA KOTALA, LIKAMBO MOKO — nzembo oyo bakomelaki mokonzi, mpe Tata azongelaka yango epai ya Mwana na ye

Banzembo 45:7–45:8 (KJV 45:6-7) Nzambe, Kiti ya Bokonzi na Yo ekowumela seko na seko; lingenda ya bokonzi na Yo ezali mpo na bosembo. (7) Olingaka bosembo mpe oyinaka mabe; yango wana, oh Nzambe, Nzambe na Yo apakoli Yo mafuta ya esengo, aseveli na Yo koleka baninga na Yo.

NZAMBE, KITI YA BOKONZI NA YO EKOWUMELA SEKO NA SEKO → NZAMBE NA YO APAKOLI YO MAFUTA YA ESENGO, ASEVELI NA YO KOLEKA BANINGA NA YO.

Banzembo 102:26–102:28 (KJV 102:25-27) Na kala, otiaki miboko ya mokili, mpe maboko na Yo esalaki Likolo. (26) Bango, bakokufa; kasi Yo, okotikala seko na seko. Nzoto na bango ekolemba lokola elamba; okobongola bango lokola kazaka, mpe bakolimwa. (27) Kasi Yo, ozali ndenge moko, mibu na Yo ekotikala kosuka te.

NA KALA, OTIAKI MIBOKO YA MOKILI → OZALI NDENGE MOKO, MIBU NA YO EKOTIKALA KOSUKA TE.

(Makanisi na ngai moko: Oyo ezali esika oyo kotángá bikoteni mibale esika moko esalaka mosala ya solo. Nzembo 45 ezali nzembo ya libala. Nzembo 102 ezali losambo ya moto oyo azali na mpasi. Kati na Nzembo 102, maloba wana elobamaki epai ya Yawe, Nzambe ya Isalaele, oyo asalaki mokili. Banzembo nyonso mibale ekomamaki bankama ya bambula liboso ya kobotama ya Yesu na Beteleme. Ba-Ebre 1 etángi banzembo yango mibale. Ba-Ebre 1 emonisi banzembo yango mibale lokola maloba ya Nzambe Tata. Ba-Ebre 1 esalelaka banzembo yango mibale mpo na Mwana. Talá bokeseni ya moke kati na maloba ya banzembo ya ebandeli mpe maloba oyo etángami na Ba-Ebre 1. Biblia ebombaka te bokeseni ya moke oyo, mpe boyekoli oyo ebombaka yango mpe te. Eloko oyo ebongwanaka te kati na banzembo mpe Ba-Ebre 1 ezali bomoto ya moto oyo maloba yango elobeli ye.)

J. NKOLO ALOBAKI NA NKOLO NA NGAI — VERSET OYO ESUKISAKI KOSWANA

J1. Banzembo 110:1 Nzembo ya Davidi. Maloba ya Yawe epai ya nkolo na ngai: «Vanda na ngambo ya loboko na Ngai ya mobali kino nakomisa banguna na yo enyatelo makolo na yo.» **[H113 adown ■] [H3068 Yehovah ■]** (2) Wuta na Siona, Yawe akosala ete nguya na yo ya bokonzi ekende mosika, mpe okokonza kati na banguna na Yo.

NKOLO ALOBAKI NA NKOLO NA NGAI, FANDA NA LOBOKO NA NGAI YA MOBALI → KINO NAKOKOMISA BANGUNA NA YO EBONGA YA MAKOLO NA YO.

(Makanisi na ngai moko: Molongo moko oyo ya Nzembo 110:1 ezali na ndimbola koleka oyo emonanaka na botángi ya liboso. Na Lingelesi, maloba nyonso mibale ekomami "Lord." Elemba kaka moko oyo ekesenisi yango ezali bonene na minkanda. Liloba ya liboso ekomami na minkanda minene, LORD. Liloba ya mibale ekomami te na minkanda minene. Na nse ya Lingelesi, ezali maloba mibale ekeseni ya Ebre. Liloba ya liboso ya Ebre ezali nkomo ya boyokani ya Nzambe, Yehova (H3068). Minkanda minene kati na KJV elimbolaka ntango nyonso ete liloba ya Ebre oyo ezali na nse ezali Yehova. Liloba ya mibale ya Ebre ezali adown (H113), liloba mpo na nkolo to mokonzi. Lolenge ya adown oyo esalelami awa etangami "Nkolo na ngai." Davidi, na kokoma nzembo oyo, akomi ndenge Nzambe azali koloba na moto oyo Davidi abengaka Nkolo na ye moko. Sikawa tótalela motuna ya polele. Davidi azalaki mokonzi ya Yisraele. Nani azalaki Nkolo na

ye? Eyano ekómaka kokamwisa soki okanisi ete Nzambe alakaki ete Klisto akobima na libota ya Davidi moko, bikeke mingi na sima. Mobali amesanaka te kobenga nkoko na ye ya mobali "Nkolo na ngai.")

J2. YE MOKO ATUNAKI BANGO MPO NA YANGO, MPE MOTO MOKO TE AKOKAKI KOYANOLA

Matayo 22:41 Wana Bafarizeo basanganaki esika moko, Yesu atunaki bango: (42) — Bozali kokanisa nini na tina na Klisto? Azali Mwana ya nani? Bazongiselaki Ye: — Azali mwana ya Davidi! (43) Alobaki na bango: — Bongo ndenge nini Davidi, na botindikami ya Molimo ya Nzambe, abengaki Ye Nkolo? Pamba te alobaki: (44) «Nkolo alobaki na Nkolo na ngai: ‹ Vanda na ngambo ya loboko na Ngai ya mobali kino natia banguna na Yo na se ya matambe na Yo. ›» (45) Soki Davidi azali kobenga Ye «Nkolo,» bongo ndenge nini akoki lisusu kozala mwana na ye? (46) Moto moko te akokaki kozongisela Ye ata liloba moko. Mpe, banda mokolo wana, moko te amekaki lisusu kotuna Ye mituna.

SOKI DAVIDI ABENGI YE NKOLO, AKOZALA MWANA NA YE NDENGE NINI? → MPE MOTO MOKO TE AKOKAKI KOYANOLA YE LIKAMBO.

(Makanisi na ngai moko: Yesu ayebisaki Bafarisai te eyano ya motuna na ye moko na Matai 22:41-46. Atunaki yango mpe atikaki yango kozanga eyano. Etikali kozanga eyano kino lelo oyo, mpe ezali kaka na eyano moko oyo ekoki na yango. Klisto azali mwana ya Davidi na oyo etali nzoto, mpe Nkolo ya Davidi na oyo etali nini azalaki liboso ya kobotama ya Davidi.)

J3. PETRO ASALELAKI VERSET MOKO WA YANGO NA MOKOLO LINGOMBA EBANDAKI

Misala ya Bantoma 2:32 Nzambe asekwisaki Yesu kati na bakufi; boye biso nyonso tozali batatoli ya lisekwa yango. (33) Sima na loboko ya mobali ya Nzambe konetola Ye, azwaki epai ya Tata, Molimo Mosantu oyo Ye Tata alakaki, mpe asopeli biso Molimo Mosantu yango ndenge bozali komona mpe koyoka sik'oyo. (34) Pamba te, Davidi amataki te na Likolo, kasi alobaki: «Nkolo alobaki na Nkolo na ngai: ‹ Vanda na ngambo ya loboko na Ngai ya mobali (35) kino nakomisa banguna na Yo enyatelo makolo na Yo. ›» (36) Boye, tika ete bato nyonso ya Isalaele bayeba na bosolo ete Nzambe akomisi Yesu oyo bobakaki na ekulusu Nkolo mpe Klisto.

DAVIDI AMATAKI TE NA LIKOLO → NZAMBE AKOMISI YESU WANA, OYO BOBAKAKI YE NA EKULUSU, NKOLO MPE KRISTO.

(Makanisi na ngai moko: Ntoma ya Petelo na Misala 2:29-36 ezali mokuse. Ntoma ya Petelo esengeli te na mayele ya lokuta. Davidi akomaki na ntina ya moto moko oyo afandi na loboko ya mobali ya Nzambe. Davidi amataki ata mokolo moko te mpo na kofanda na loboko ya mobali ya Nzambe. Moto akoki kokende kotala lilita ya Davidi, Petelo alobi yango na baverse mwa moke liboso. Yango wana nzembo yango ezalaki mpo na Davidi te. Na nsima, Petelo alobi nkombo ya moto oyo nzembo yango ezalaki mpo na ye. Petelo alobi nkombo ya moto oyo na ntembe ata moke te: "Yesu wana kaka, oyo bino boboma na ekulusu." Petelo abengi moto oyo "Nkolo mpe Klisto.")

J4. NZEMBO WANA MOKO ELOBI LISUSU LIKAMBO MOKO — MPE MOKANDA YA BA-EBRE ETONGI NTINA MOBIMBA LIKOLO NA YANGO

Banzembo 110:4 Yawe alapaki ndayi oyo, akobongola maloba na Ye te: «Ozali Nganga-Nzambe mpo na libela kolanda molongo ya Melishisedeki!»

YAWE ALAPAKI NDAYI OYO, AKOBONGOLA MALOBA NA YE TE → OZALI NGANGA-NZAMBE MPO NA LIBELA KOLANDA MOLONGO YA MELISHISEDEKI.

Ba-Ebre 5:5 Ndenge moko mpe mpo na Klisto: amikomisaki te Mokonzi ya Banganga-Nzambe, kasi ezali Nzambe nde alobaki na Ye: «Ozali Mwana na Ngai; na mokolo ya lelo, nakomi Tata na Yo.» (6) Mpe, na esika mosusu kati na Makomi, alobaki: «Ozali Nganga-Nzambe mpo na libela, kolanda molongo ya Melishisedeki.»

NDENGE MOKO MPE MPO NA KLISTO: AMIKOMISAKI TE MOKONZI YA BANGANGA-NZAMBE → OZALI NGANGA-NZAMBE MPO NA LIBELA, KOLANDA MOLONGO YA MELISHISEDEKI.

Ba-Ebre 7:3 Azalaki na tata te, mama te, bakoko te, mokolo ya mbotama te, mpe mokolo ya kufa te; azalaki lokola Mwana na Nzambe, mpe azali Nganga-Nzambe mpo na libela.

MOKOLO YA MBOTAMA TE, MPE MOKOLO YA KUFA TE → MPE AZALI NGANGA-NZAMBE MPO NA LIBELA.

Ba-Ebre 7:24 Kasi mpo ete Yesu azali na bomoi seko na seko, Bonganga-Nzambe na Ye ezali mpo na libela. (25) Yango wana azali na makoki ya kobikisa libela, bato oyo bapusanaka pene ya Nzambe na nzela na Ye, mpo ete azali tango nyonso na bomoi mpo na kobondelaka Nzambe na tina na bango.

AZALI SEKO SEKO + AZALI NA BONGANGA-NZAMBE OYO EBONGWANAKA TE → AKOKI KOBIKISA BANGO KINO NA SUKA.

(Makanisi na ngai moko: Nzembo moko ya mokuse ezali na makambo ebele. Nzembo 110 elobeli moto oyo Davidi abengaka Nkolo na ye, afandi na loboko ya mobali ya Nzambe. Nzembo 110 elobeli mokonzi moko oyo azali koyangela wuta na Siona. Nzembo 110 elobeli nganga-nzambe seko na seko, ya lolenge moko ya kala koleka bonganga-nzambe ya Isalaele, oyo Nzambe alapaki ndayi mpo na yango, ndayi oyo Nzambe akozongisa nsima te. Na Isalaele ya kala, mobeko ezalaki kobatela mosala ya mokonzi mpe mosala ya nganga-nzambe na bokabwani. Mobeko yango epesaki nzela te ete moto moko azala na misala nyonso mibale. Nzembo 110 epesi misala mibale wana epai ya moto kaka moko. Buku ya Baebele ezali na Bahebre elimboli na bitini mingi soki moto yango azali nani.)

K. ASEKWI NA KUNDA — MPE AZALI NA BOMOI NA KATI NA YO

K1. LIKAMBO YANGO MOKO, MPE NDENGE EPESAMAKI

1 Bakolinto 15:3 Liboso na nyonso, nateyaki bino mateya oyo ngai moko nazwaki: Klisto akufaki mpo na masumu na biso, kolanda Makomi; (4) bakundaki Ye, mpe asekwaki na mokolo ya misato, ndenge Makomi elobaki yango liboso.

KLISTO AKUFAKI MPO NA MASUMU NA BISO SIKA YA MAKOMI + BAKUNDAKI YE + ASEKWAKI NA MOKOLO YA MISATO.

1 Bakolinto 15:20 Kasi, solo, Klisto asekwaki kati na bakufi: azali Mosekwi ya liboso kati na bakufi.

KRISTO ASEKWI KATI YA BAKUFI, MPE AKOMI MBUMA YA LIBOSO YA BAOYO BALALI.

K2. OYO LISEKWA EMONISAKI MPO NA YE

Barome 1:3 Sango Malamu oyo ezali koloba na tina na Mwana na Ye, oyo kati na bomoto na Ye, abotamaki na libota ya Davidi (4) mpe na nzela ya Molimo Mosantu, amonisamaki na nguya nyonso ete azali Mwana na Nzambe, na nzela ya lisekwa na Ye kati na bakufi: Yesu-Klisto, Nkolo na biso.

ASALEMI NA MBUMA YA DAVIDI ENGEBENE NA MOSUNI → AMONISAMI ETE AZALI MWANA NA NZAMBE NA NGUYA, NA NZELA YA LISEKWA UTA NA BAKUFI.

(Makanisi na ngai moko: Polo atie biteni mibale ya eyano na etikanisi moko lisusu, na molongo, na Baroma 1:3-4. Yesu autaki na libota ya Davidi, na mosuni. Yesu asakolamaki Mwana na Nzambe na nguya, na kobima na kati ya lilita. Moto nyonso akoki koloba ete azali Mwana na Nzambe. Yesu kaka azalaki na elembo wana ya kotomboka na kati ya bakufi.)

K3. TESTAMENT YA KALA ELOBAKI YANGO LIBOSO

Banzembo 16:10 Oh Yawe, okosundola ngai te kati na mboka ya bakufi, okotika mpe te ete mosantu na Yo apola. (11) Okolakisa ngai nzela ya bomoi; okotondisa ngai na esengo kati na bozalisami na Yo, elongo na bilengi ya suka te na ngambo ya loboko na Yo ya mobali.

OKOTIKA MOLIMO NA NGAI TE NA LIKAMBO YA BAKUFI → MPE OKOTIKA TE MOSANTU NA YO AMONA KOBOLA.

Misala ya Bantoma 2:29 Bandeko na ngai, tika ete naloba na bino solo na tina na Davidi, koko na biso, ete akufa mpe bakunda ye; mpe kunda na ye ezali awa kino lelo. (30) Kasi azalaki mosakoli mpe ayebaki ete Nzambe apesaki ye elaka, na nzela ya ndayi, ete moko kati na bakitani na ye akovanda na kiti na ye ya bokonzi. (31) Davidi amonaki makambo oyo wuta kala, alobelaki lisekwa ya Klisto ete Nzambe akosundola Ye te kati na mboka ya bakufi mpe akotika te ete nzoto na Ye epola.

DAVIDI AKUFAKI MPE BAKUNDAKI YE → AMONAKI LIBOSO MPE ALOBAKI NA NTINA YA LISEKWA YA KLISTO.

K4. MPE SIKAWA — AZALI NA BOMOI KATI NA BATO OYO ABIKISAKI

Barome 8:11 Mpe soki Molimo ya Ye oyo asekwisaki Yesu kati na bakufi azali kovanda kati na bino, Ye oyo asekwisaki Klisto kati na bakufi akopesa mpe bomoi epai na banzoto na bino, oyo ebengami na kokufa, na nzela ya Molimo na Ye, oyo avandaka kati na bino.

MOLIMO YA MOTO OYO ASEKWISAKI YESU UTA NA BAKUFI AFANDA NA KATI NA BINO → AKOPESA MPE BOMOI NA BANZOTO NA BINO YA KOKUFA.

Bagalatia 2:20 boye ezali lisusu ngai te moto nazali kobika, kasi ezali Klisto nde azali kobika kati na ngai. Bomoio oyo nazali kobika sik'oyo kati na nzoto na ngai lokola moto, nazali kobika yango na nzela ya kondima kati na Mwana na Nzambe, oyo alingaki ngai mpe amikabaki mpo na ngai.

NABOMAKI ELONGO NA KRISTO → EZALI NGAI TE, KASI KRISTO AZALI NA BOMOIO KATI NA NGAI.

Bakolose 1:27 Nzambe asepeteli kolakisa bango bomengo ya nkembo, oyo evandi kati na mabombami ya mabongisi na Ye mpo na Bapagano. Mabombami yango ezali: Klisto kati na bino, elikya ya nkembo.

[G3466 musterion ■]

MABOMBAMI OYO = KRISTO NA KATI NA BINO, ELIKYA YA NKEMBO.

Yoane 14:23 Yesu azongiselaki ye: — Moto oyo alingaka Ngai akobatela maloba na Ngai, mpe Tata na Ngai akolinga ye; bongo tokoya epai na ye mpe tokovanda elongo na ye.

SOKI MOTO ALINGI NGAI, AKOBATELA MALOBA NA NGAI → TOKOYA EPAI NA YE, MPE TOKOSALA ESIKA YA KOFANDA EPAI NA YE.

(Makanisi na ngai moko: Landá molóngó mobimba ya boyekoli oyo tii na nsuka na yango. Yesu azalaki elongo na Tata liboso ete eloko moko ekelama. Yesu abimelaki bato na kati ya Kondimana ya Kala, mpe bato wana babikaki. Yesu abotamaki na mwasi na mboka moko ya moke. Yesu abomamaki na ngomba, na nzete, libándá ya mboka. Yesu abimaki na kunda. Biblia elobi sikoyo ete Yesu azali na bomoi KATI NA bato. Nsuka oyo ezali esika oyo boyekoli oyo ezalaki kokende epai na yango banda ebandeli. Ntina ya boyekoli oyo ezalaki ata mokolo moko te kolóna mokakatano moko na ntina ya nani Yesu azali. Ntina ya boyekoli oyo ezali ete moto oyo azali makambo oyo nyonso alingi kofanda na kati na yo. Talá mpe Yoane 14:23: "tokoya." Mongongo ya bato ebele oyo efungolaki Biblia na Ebandeli 1:26 ezali kaka awa.)

L. AZONGI — MPE BOPONI OYO EWUMELAKA LIBELA

L1. AZALI KOYA, MPE LISO NYONSO EKOMONA YE

Misala ya Bantoma 1:9 Sima na Yesu koloba bongo, amemamaki, wana bazalaki kotala, mpe lipata moko ezipaki Ye na miso na bango. (10) Mpe wana bazalaki nanu kotala na likolo ndenge Yesu azali komata, mbala moko bato mibale balata bilamba ya pembe-pembe batelemaki pembeni na bango mpe balobaki: (11) — Bato ya Galile, mpo na nini botikali awa na kotala na likolo? Yesu oyo alongwe kati na bino mpo na kokende na Likolo, akozonga ndenge kaka bomoni Ye kokende na Likolo.

YESU OYO ALONGWE KATI NA BINO MPO NA KOKENDE NA LIKOLO, AKOZONGA NDENGE KAKA BOMONI YE KOKENDE NA LIKOLO.

Emoniseli 1:7 «Botala, azali koya kati na mapata! Miso nyonso ekomona Ye, ezala bato oyo batobolaki Ye mopanzi; mpe bikolo nyonso ya mokili ekomilela-lela likolo na Ye.» Ekosalema penza bongo! Amen.

MISO NYONSO EKOMONA YE + EZALA BATO OYO BATOBOLAKI YE MOPANZI.

L2. 2 Batesalonika 1:7 mpe akopesa bopemi epai na biso mpe epai na bino oyo bozali komona pasi, tango Nkolo Yesu akomimonisa wuta na Likolo, elongo na ba-anjelu na Ye ya nguya **[G1557 ekdikesis ■]** (8) mpe kati na moto mpo na kopesa etumbu epai ya bato oyo bayebi Nzambe te mpe batosaka te Sango Malamu ya Yesu, Nkolo na biso. (9) Bakozwa etumbu ya libebi ya seko na seko, mosika ya bozalisami ya Nkolo mpe ya nguya ya nkembo na Ye (10) tango akoya na mokolo wana mpo na kopesamela nkembo kati na basantu na Ye, mpe lokumu kati na bandimi na Ye. Bino mpe bokozala elongo na bango, pamba te bondimaki mateya oyo toteyaki bino.

NA MÓTO OYO EZALI KOPELA, AKOZONGISELA BATO OYO BAYEBI NZAMBE TE, MPE BAOYO BATOSI NSANGO MALAMU TE → NTANGO AKOYA MPO NA KOKUMISAMA KATI NA BASANTU NA YE.

(Makanisi na ngai moko: Tanga 2 Batesaloniki 1:8 malembe. 2 Batesaloniki 1:8 elobi na tina na bituluku mibale, kasi lituluku moko te. Etuluku ya liboso EYEBI Nzambe te. Etuluku ya mibale ETOSI nsango malamumu te. Koyeba mpe kotosa etangami esika moko na verse moko. Talá lisusu 2 Batesaloniki 1:10, oyo ezali eteni ya fraze wana kaka moko. Koya wana kaka moko ya Yesu, oyo ezali móto mpo na etuluku moko, ezali nkembo mpo na etuluku mosusu. Yango ezali likambo moko kaka. Ngambo nini ya likambo yango moto azali na yango ekatamaka sikoyo, kasi na sima te.)

L3. Emoniseli 19:11 Bongo namonaki Lola efungwami, mpe mpunda moko ya pembe ezalaki liboso na ngai. Kombo ya motambolisi ya mpunda yango ezali: «Sembo mpe Solo.» Akataka makambo mpe abundaka bitumba na bosembo. (12) Miso na Ye ezali lokola moto oyo ezali kopela; mpe na moto na Ye,

ezali na mitole ebele. Bakoma kombo moko na nzoto na Ye, kombo oyo Ye moko kaka nde ayebi. (13) Alati nzambala bazindisa na makila; kombo na Ye ezali: «Liloba na Nzambe.»

MOTO OYE AFANDAKI LIKOLO NA YE ABENGAMAKI SEMBO MPE YA SOLO → NKOMBO NA YE EBENGAMI LILOBA YA NZAMBE.

Emoniseli 19:16 Na nzambala mpe na mopende na Ye, bakoma kombo: «Mokonzi ya Bakonzi mpe Nkolo ya bankolo.»

MOKONZI YA BAKONZI MPE NKOLO YA BANKOLO.

(Makanisi na ngai moko: Tálá molóngó moko ya moke na Emoniseli 19:12. Yesu azalaki na nkombo moko ekomamaki oyo moto moko te ayebaki, kasi ye moko nde ayebaki nkombo yango. Bankombo oyo boyekoli oyo epesami emonani na eteni yango kaka. Bankombo yango ezali: Sembo mpe Solo. Liloba ya Nzambe. Mokonzi ya bakonzi, mpe Nkolo ya bankolo.)

L4. MIKANDA EFUNGWAMI

Emoniseli 20:11 Bongo namonaki Kiti monene ya Bokonzi, ya langi ya pembe elongo na Ye oyo avandaki na Kiti yango. Likolo mpe mabele ekimaki mosika na Ye mpe emonanaki lisusu te. (12) Namonaki lisusu bakufi, bato minene mpe bato pamba batelemi liboso ya Kiti ya Bokonzi. Babuku efungolamaki. Mpe buku mosusu efungolamaki, yango nde buku ya bomoi. Bongo bakufi basambisamaki kolanda misala na bango ndenge ekomama kati na babuku. (13) Ebale monene esanzaki bakufi oyo bazalaki kati na yango; kufa elongo na mboka ya bakufi esanzaki mpe bakufi oyo bazalaki kati na yango. Mpe bato nyonso basambisamaki, moto na moto kolanda misala na ye. (14) Bongo kufa mpe mboka ya bakufi ebwakamaki kati na liziba ya moto. Liziba ya moto ezali kufa ya mibale. (15) Moto nyonso oyo kombo na ye ekomamaki te kati na buku ya bomoi abwakamaki kati na liziba ya moto.

BAMIKANDA EFUNGWAMI + MOKANDA MOSUSU EFUNGWAMI, OYO EZALI MOKANDA YA BOMOI → MOTO NYONSO OYO AKUTANAKI TE KOMAMA NA MOKANDA YA BOMOI ABWAKAMI NA ETIMA YA MOTO.

(Makanisi na ngai moko: Mikanda mibale ekomonana liboso ya kiti ya bokonzi na Emoniseli 20:12. Lolenge moko ya mikanda ekomaka makambo oyo bato basalaki. Lolenge mosusu ya mikanda ekomaka bankombo, ebengami buku ya bomoi. Emoniseli 20:12 elobi te ete moto moko abikisamaki na nzela ya oyo ekomamaki na mikanda ya misala. Emoniseli 20:15 elobi ete likambo moko oyo ekataki mokano ezalaki soki nkombo ya moto ekomama na buku ya bomoi.)

L5. BOPONI, ELOBAMI POLELE LOKOLA MASOLO YA BIBLIA ELOBAKA MAKAMBO NIONSO

Yoane 3:18 Moto nyonso oyo andimi Ye akozwa etumbu te; kasi ye oyo aboyi kondima Ye asili kozwa etumbu, pamba te aboyi kondima Mwana se moko ya Nzambe.

KASI YE OYO ABOYI KONDIMA YE ASILI KOZWA ETUMBU.

Yoane 3:36 Moto nyonso oyo andimi Mwana azali na bomoi ya seko; nzokande moto oyo aboyi kondima Mwana akozwa bomoi yango te, kasi azalaka kaka na se ya etumbu ya Nzambe.

MOTO NYONSO OYO ANDIMI MWANA AZALI NA BOMOI YA SEKO.

Barome 6:23 Pamba te lifuti ya lisumu ezali kufa, kasi likabo ya ofele ya Nzambe ezali bomoi ya seko kati na Yesu-Klisto, Nkolo na biso.

PAMBA TE LIFUTI YA LISUMU EZALI KUFU → KASI LIKABO YA OFELE YA NZAMBE EZALI BOMOI YA SEKO KATI NA YESU-KLISTO, NKOLO NA BISO.

(Makanisi na ngai moko: Baroma 6:23 ezali molongo ya kati ya boyekoli oyo mobimba. Baroma 6:23 ezali fraze moko ya mokuse oyo ezali na biteni mibale. Lisumu ezali na lifuta oyo esengeli kofutama, mpe lifuta yango ezali kufa. Lifuta yango efutamaka na lolenge moko kati na mibale. To moto moko akofuta yango ye moko, mpo na libela, to moto akozwa oyo Yesu asilaki kofuta, lokola likabo. Yango nde eponi mobimba. Moto moko te akokoka kokima kopona yango, mpo kopona te ezali ndenge moko na kopona nzela ya liboso. Nyonso oyo ezali kati na boyekoli oyo, kobanda na "tosala moto" ya Genèse 1:26 kino na kiti ya bokonzi ya Emoniseli 20, ezalaki komibongisa mpo na ekateli wana moko. Ezali naino na ntango mpo na kozwa ekateli yango. Yesu azali naino kobenga.)

L6. Misala ya Bantoma 4:12 Lobiko ekoki kozwama na moto mosusu te, pamba te kombo mosusu ezali te na mokili, oyo epesama na bato, oyo ekoki kobikisa biso.

LOBIKO EKOKI KOZWAMA NA MOTO MOSUSU TE → PAMBA TE KOMBO MOSUSU EZALI TE NA MOKILI, OYO EPESAMA NA BATO, OYO EKOKI KOBIKISA BISO.

KOSUKISA

Emoniseli 22:17 Molimo mpe Mwasi mobandami ya libala balobi: — Yaka! Tika ete ye oyo azali koyoka maloba oyo aloba: «Yaka!» Tika ete ye oyo azali na posa ya mayi aya; mpe tika ete ye oyo alingi kozwa mayi ya bomoi azwa yango na ofele.

MOLIMO MPE MWASI MOBANDAMI YA LIBALA BALOBI: — YAKA → MPE TIKA ETE YE OYO ALINGI KOZWA MAYI YA BOMOI AZWA YANGO NA OFELE.

Yoane 3:17 Nzambe atindaki Mwana na Ye kati na mokili mpo ete akatela yango etumbu te, kasi mpo ete abikisa yango.

NZAMBE ATINDAKI MWANA NA YE KATI NA MOKILI MPO ETE AKATELA YANGO ETUMBU TE → KASI MPO ETE ABIKISA YANGO.

(Makanisi na ngai ya moko: Libyangi ya nsuka kati na Biblia ezali na motuya te, mpe epesami na moto nyonso. Liloba oyo esalelami ezali "moto nyonso oyo alingi." Liloba wana etikaka moto moko te libanda, na nko. Etikaka libanda te moto ya mabe koleka na kati ya bato bazali kotanga boyekoli oyo, to moto oyo aboyi banda bambula mingi. Yesu, oyo azali nyonso wana, ye moto azali koloba Yaka. Nyonso oyo moto asengeli kosala ezali koya mpe kozwa mai ya bomoi.)

MOKAPO MOKE YA MOMEKANO

1. Ebandeli 1:26 — Mpe Nzambe alobaki : Tosala moto na elilingi na biso, na bomoto na biso:

- a) na elilingi na biso
- b) tala, ezalaki malamu mingi
- c) na elilingi ya Nzambe akelaki ye

2. Yisaya 7:14 — Tala, mwasi elenge akozwa zemi mpe akobota mwana mobali:

- a) mpe okopesa ye nkombo YESU
- b) mpe akopesa ye nkombo Emanuele
- c) mpe bakobenga nkombo na ye Emanuele

3. Basambisi 13:22 — Mpe Manoa alobaki na mwasi na ye: Tokokufa mpenza:

- a) mpo nazali moto ya bambebu ya mbindo
- b) pamba te esika oyo otelemi ezali mabele ya bule
- c) mpo tomonaki Nzambe

4. Nzembo 110:1 — Yawe alobaki na Nkolo na ngai: Fanda na loboko na ngai ya mobali:

- a) kino nakotia banguna na yo lokola etemelo ya makolo na yo
- b) yangela kati na banguna na yo
- c) kino nakokomisa banguna na yo enyatelo ya makolo na yo

Baebale 1:8 — Kasi mpo na Mwana alobi: Kiti na yo ya bokonzi, Oh Nzambe, ezali mpo na libela na libela:

- a) lingenda ya bosembo ezali lingenda ya bokonzi na yo
- b) lingenda ya bokonzi na yo ezali lingenda ya bosembo
- c) mpe bokonzi ekozala na likolo ya lipeka na ye

6. Ebandeli 22:8 — Nzambe akomimonisela ye moko mpata mpo na mbeka ya kotumba:

- a) mpe atyaki yango likolo ya Yisaka, mwana na ye
- b) bongo bango mibale bakendeki elongo
- c) tala móto mpe bakoni

7. 2 Batesaloniki 1:9 — Bango bakozwa etumbu ya libebi ya seko, mosika na elongi ya Nkolo:

- a) mpe na nkembo ya nguya na ye
- b) oyo ezali liwa ya mibale
- c) mpe mpo na nkembo ya bonene na ye

BATATEMOIN NA SIMA YA EYANO OYO

Eyano oyo etele mi na mongongo ya mokomi moko te. Moize, Yosua, mokomi ya mokanda ya Basambisi, mokomi ya mikanda ya Ntango, mpe Davidi bango nyonso bapesi bosolo na yango. Elembo yango ezali mpe epai ya Yisaya, Mika, mpe Malaki. Ezali mpe epai ya Matai, Luka, mpe Yoane. Petelo alobi na mokolo ya Pantekoti. Filipi alobi na nzela ya esobe. Polo akomi na kati ya mikanda mwambe. Mokomi ya mokanda ya Baebre azali ya suka. Wana ezali mingongo zomi na mitano, na kati ya mikanda ntuku mibale na mwambe ya Biblia, banda mokapo ya liboso ya mokanda ya Ebandeli tii mokapo ya suka ya mokanda ya Emoniseli. Mingongo nyonso zomi na mitano elobi likambo moko boye likolo ya moto moko wana.

BOYEBI EYA LOKETO YA BOYEKOLI OYO

NDENGE NINI ELILI EKOLAKISAKA POLE: NZETE OYO BATYAKI NA MOKONGO YA YISAKA (GENÈSE 22:6) MPE KURUSU OYO BATYAKI NA MOKONGO YA MWANA (YOANE 19:17). ELILI YANGO EMONANAKI NA NGOMBA. NZOTO EMONANAKI LIBANDA YA ENGUMBA.

NDENGE MALOBA EZALI NA NTINA: LILOBA MOKO YA LINGELES "LORD" EZALI KOLAKISA MALOBA MIBALE YA EBRE KATI NA NZEMBO 110:1. MALOBA WANA MIBALE YA EBRE EZALI YEHOUAH (H3068) MPE ADOWN (H113). ELOBELI MOBIMBA OYO YESU ASALAKI KATI NA MATAI 22:45 ETELEMI NA BOKESANI WANA.

→ **NDENGE OYO ETALI YO: YESU AZALI KAKA TE MOTO OYO AYAKI. YESU AZALI KAKA TE MOTO OYO AZALI KOYA. YESU AZALI MOTO OYO ALINGI KOFANDA KATI NA YO SIKAWA (BAKOLOSE 1:27, BAGALATIA 2:20).**

OYO ELAKISI MPO NA SEKO: LIFUTI YA LISUMU EZALI LIWA. LIKABO YA NZAMBE EZALI BOMOI YA SEKO NA NZELA YA YESU KLISO NKOLO NA BISO (BAROMA 6:23). WANA NDE BANZELA MIBALE KAKA OYO MOTO AKOKI KOFUTA NIONGO YA LISUMU.

NZELA YA MWA MOBEMBO: NZEMBO 110:4 MPE MOKANDA YA BAEBRE MOKAPO 7 EFUNGOLI NZELA NA MALAKISI MOBIMBA YA BONGANGA-NZAMBE YA MELEKISEDEKI. MALAKISI WANA ELIMBOLI MOKONZI MPE NGANGA-NZAMBE BASANGANI NA MOTO MOKO, MOTO OYO AZALAKI LIBOSO YA MOBEKO, OYO ALAPELAKI NDAYI OYO NZAMBE AKOZONGISA YANGO TE. MALAKISI WANA EBONGI NA BOYEKOLI NA YANGO MOKO MOBIMBA.

→ **NZELA YA MWA MOPANZI: MALOBA "BISO" MPE "NA BISO" YA EBANDELI 1:26, ESANGISAMI NA "NKOLO MOKO" YA KOLIMBOLA MIBEKO 6:4, EFUNGOLI NZELA EPAI YA BOYEKOLI MOBIMBA YA BONZAMBE. BONZAMBE EZALI NZAMBE MOKO, ELONGO NA TATA, MWANA, MPE MOLIMO MOSANTU, BAKOMBO YA BATO YA SOLO NDEGE NA NDEGE NA KATI YA BIBLIA MOBIMBA. BOYEKOLI OYO ESIMBAKI KAKA MOPANZI YA BOYEKOLI WANA MOBIMBA.**

→ **NZELA YA PEMBENI: 2 BATESALONIKI 1:7-10 MPE EMONISELI 19:11-16 EFUNGOLI NZELA EPAI YA MALONGI MOBIMBA YA KOZONGA YA YESU. MALONGI OYO EZALI NA BOSOLO YA KOZONGA YA YESU, MBALAKAKA YA KOZONGA YA YESU, MPE MITINDO YA KOKENGELA MPO NA KOZONGA YA YESU. LOBA POLELE: MAKOMI ELOBI BOSOLO YA KOZONGA YA YESU MPE EBOYI KOPESA NGONGA YA KOZONGA YA YESU (MATAI 24:36, MISALA 1:7). MOSALA OYO YA MATEYA EBOYI MPE KOPESA NGONGA YA KOZONGA YA YESU.**

NZELA YA MWA MOBEMBO: GENESE 3:15, NKONA YA MWASI, EFUNGOLI NZELA NA MOLENDE MOBIMBA YA NKONA OYO ELAKAMI. MOLENDE OYO ELEKI NA ABRAHAMA (GENESE 22:18), NA DAVIDI (NZEMBO 132:11), MPE ELOBAMI POLELE KATI NA BAGALATIA 3:16.

→ **EMONISELI OYO EKOKI KOZALA: JAKOBO ATUNAKI MOTO OYO ABUNDAKI NA YE NA MONOKANDOLO NA EBANDELI 32 NKOMBO NA YE MOKO, KASI APESAMELAKI EYANO YA BOBOYI (EBANDELI 32:29). MANOA ATUNAKI ANZELU YA YAWA NKOMBO NA YE MOKO, MPE AYEBISAMAKI ETE NKOMBO YANGO EZALAKI PILIY (H6383), OYO ELEKI KOKAMWA MPO NA KOYEBANA (BASAMBISI 13:18). NA NSIMA, YISAYA ALOBI ETE MWANA OYO ABOTAMI MPO NA BISO AKOBENGAMA YE OYO AKAMWISI, PELE (H6382), OYO EUTI NA MOSISA MOKO WANA (YISAYA 9:6). NKOMBO OYO EZALAKI EYEBANI TE NA TESTAMA YA KALA ESAKOLAMI LIKOLO YA MWANA MOKO YA MOKE. NA NSUKA YA BIBLIA, WANA AZALI KOYA LONGWA NA LIKOLO NA MPUNDA, YESU AZALI KAKA NA NKOMBO OYO MOTO MOKO TE AYEBI LONGOLA KAKA YE MOKO (EMONISELI 19:12). NKOMBO YANGO EPESAMI, MPE NKOMBO YANGO EZALI KAKA NA BOZINDO KOLEKA OYO BOYEKOLI OYO EYEBISAKI.**

LOBÉLÉLO EFUNGWAMI — SOKI OZALI NANI, KOKA KOTÁNGA

Osengeli te kozala mokristo mpo na kotángá boyekoli oyo. Makambo mingi ekokaki komema yo awa. Bolukiluki moko ekokaki komema yo awa. Ntembe moko ekokaki komema yo awa. Motuna moko oyo ozalaki komema banda bambula mingi ekokaki komema yo awa. Bosepeli ya koyeba kondima ya moto mosusu ekokaki komema yo awa. Nyonso oyo ezali na site oyo ezali ya yo, ofuti eloko te, na monoko na yo moko. Totunaka kombo na yo te ata mokolo moko. Totunaka mboka na yo te ata mokolo moko. Totunaka nini yo ondimaka te ata mokolo moko. Boyekoli moko ekoki te kolakisa Yesu na mobimba na yango. Topesaki na motuna oyo makasi na biso nyonso, mpe boyekoli oyo etamboli kaka na nzela moko kati na Biblia. Yesu azalaki liboso ya ebandeli. Yesu azali sikawa. Yesu azali koya lisusu. Lokasa moko te ekoki kosukisa kolimbola makambo wana nyonso. Boyekoli mingi ezali kozela awa. Boyekoli oyo etali motema mawa ezali kozela awa. Boyekoli oyo etali bwanya ezali kozela awa. Boyekoli oyo etali boyebi ezali kozela awa. Boyekoli oyo etali molende (kokanga motema) ezali kozela awa. Boyekoli oyo etali botosi na Nzambe ezali kozela awa. Boyekoli mosusu ezali koya. Tángá boyekoli oyo na molongo nyonso oyo osepeli na yango. Talá bitima na biso ntango ozali kotambola. Verse nyonso na boyekoli oyo ekomami mobimba, na nzela ya makanisi. Osengeli te kondima liloba na biso mpo na eloko moko. Okoki komeka verse nyonso yo moko.

Libengi moko lisusu elandi oyo. Tokosala te lokola ete libengi wana ebombami. Libengi wana ezali boyekoli oyo elobi na oyo moto asengeli kosala mpo na kobikisama. Tanga boyekoli wana sik'oyo soki olingi kotanga yango sik'oyo. Tanga eloko mosusu liboso soki olingi kotanga eloko mosusu liboso. Moto moko te azali kotanga motango. Ekuke etikali polele na ndenge nyonso. Polo alobaki maloba oyo ezali na se, kati na engumba moko etondi na bitumbelo ya banzambe oyo ezalaki Nzambe na ye moko te. Polo alobaki maloba oyo epai ya bato oyo basengaki te ete Polo aya na engumba wana:

Misala ya Bantoma 17:26 Wuta na moto moko, asalaki mabota nyonso ya bato, mpo ete bakoka kovanda na mokili mobimba; mpe akataki tango mpo na moto na moto mpe atiaki bandelo mpo na bisika na bango ya kovanda. (27) Nzambe asalaki bongo mpo ete bato bakoka koluka Ye, tango mosusu bakolonga komona Ye na kolukaluka lokola mokufi miso. Nzokande, na bosolo, azali mosika te ya moko na moko kati na biso.

ASALI BIKOLO NYONSO YA BATO UTA NA MAKILA MOKO → MPO ETE BALUKA NKOLO, MPE BAMONA YE + AZALI MOSIKA TE NA MOTO NA MOTO KATI NA BISO.

MAKAMBO YA NTINA YA EBREU

“anzelu / ntoma” — H4397 malak — moto oyo atindami; motindami; anzelu

Liloba oyo elobeli mokumba, kasi ezaleli te. Liloba oyo esalelamaka mpo na bato. Liloba oyo esalelamaka mpo na basakoli. Liloba oyo esalelamaka mpo na bikelamu ya likolo. Liloba oyo yango moko eyebisaka yo ata mokolo moko te SOKI moto oyo atindamaki azali nini. Liloba oyo yango moko eyebisaka yo kaka ete moto atindamaki. Maloba ya Biblia oyo ezingi yango nde esengeli koyebisa yo oyo etikali. Maloba ya Biblia oyo ezingi yango eyebisaka solo oyo etikali na masolo oyo.

“Nzambe” — H430 elohim — Nzambe; banzambe; Nzambe ya solo

Elohim ezali lolenge ya bomike-nokí. Elohim esalelamaka mbala na mbala mpo na Nzambe moko ya solo, elongo na baverbe ya moto moko. Liloba oyo yango moko ememi bokoko oyo boyekoli oyo ezali kotala.

“Nkolo” — H3068 Yehovah — nkombo ya boyokani ya Nzambe, ekomamaka na KJV lokola LORD na minkanda ya monene

Bisika nyonso oyo liloba LORD ebimaka na minoko ya minene na Kondimana ya Kala, Yehova ezali nkombo ya Ebre oyo ezali na se ya liloba ya Lingelesi LORD.

“Nkolo” — H113 adown — nkolo; mokonzi; nkolo-mozwi; oyo azali kokamba

Na Nzembo 110:1, lolenge ya adown etangami "Nkolo na ngai." Adown ezali liloba mosusu ya Ebre, ekeseni na Yehova, Nkolo oyo azali koloba na Nkolo ya Davidi na vese wana.

“moko” — H259 echad — moko; basangani; ya liboso

Echad ezali liloba oyo elobami na "Yawe Nzambe na biso azali Yawe moko." Echad ezali liloba moko oyo esalelamaki mpo na pokwa mpe ntongo oyo babengaki mokolo MOKO. Echad ezali liloba moko oyo esalelamaki mpo na mobali na mwasi na ye kokoma nzoto MOKO.

“mwana se moko” — H3173 yachiyd — se moko; se moko kaka; oyo azali ye moko; molingami

Ezalisi 22 ebengi Izaki "mwana na yo se moko" mbala misato ekeseni. Yachiyd elingi koloba moko mpe kaka moko.

“mabaya / nzete” — H6086 ets — nzete; mabaya; libaya; etanda; nzete moke

Ets ezali liloba moko ya Ebre oyo ezali kolimbola ezala nzete ya bomoi to mabaya oyo ekatami. Ets ezali liloba oyo elakisi mabaya oyo Abrahama atyaki likolo ya Izaki.

“ya kokamwa” — H6382 pele — likamwisi; likambo ya kokamwa; eloko oyo eleki mayele ya bomoto

Pele ezali kombo ya liboso epesamelaki mwana na Ezaya 9:6.

“sekele / ya kokamwa” — H6383 piliy — ya kokamwa; ya kokamwa mingi mpo na koyebana

Piliy ezali liloba oyo anzelu ya Nkolo apesaki Manoa mpo na kolimbola nkombo na ye moko. Piliy euti na mosisa moko na nkombo pele oyo ezali na Yisaya 9:6.

“ngondo” — H5959 almah — elenge mwasi oyo abali naino te; ngondo; elenge mwasi

Almah ezali liloba oyo esalelami na Yisaya 7:14.

“Emanuele” — H6005 Immanuwel — Nzambe azali elongo na biso

Imanuele ezali nkombo oyo ezali yango moko lokola fraze mobimba. Matai abongoli nkombo yango mpo na motangi.

“mokonzi” — H8269 sar — mokambi; mokonzi; kapita; mwana-mokonzi; moyangeli

Sar ezali nkombo oyo mobali oyo asimbaki mopanga apesaki mpo na ye libanda ya Jeriko.

“NAZALI” — H1961 hayah — kozala; kozala na bomoi; kokoma

Hayah ezali liloba ya ebandeli oyo ezali na se ya "NAZALI OYO NAZALI" pene na nzete oyo ezalaki kopela na moto kasi ezikaki te.

MALoba YA NTINA YA GRIKI

“Liloba” — G3056 logos — liloba; maloba; eloko elobamaki; komonisama ya makanisi

Yoane abandaka Evanzile ya Yoane na mbotama te. Yoane abandaka Evanzile ya Yoane liboso ya ebandeli.

“afandaki” — G4637 skenoo — kotelemisa hema; kosala molako; kofanda na hema

"Liloba ekomaki mosuni, mpe efandaki kati na biso." Verse oyo ezali kolimbola ndenge Nzambe afandaki na nzoto ya moto ndenge moto afandaka na ema.

“se moko oyo abotami” — G3439 monogenes — abotami kaka moko; azali kaka moko ya ndenge na ye; azali se moko na lolenge na ye

Monogenes esalelamaka mpo na Mwana. Monogenes esalelamaka mpo na Izaki na Baebre 11:17.

“alakisamaki” — G1834 exegeomai — kokamba na libanda; komema na libanda; koyebisa mobimba; kosala ete eyebana

Moto moko te amoni Nzambe. Mwana se moko abotama amemi Nzambe na libanda esika Nzambe akoki komonana.

“kozongisama” — G2644 katallasso — kobongola kowelana ekóma boninga; kozongisa na ngolu

Katallasso ezali kolakisa ntina mobimba ya ekulusu, na liloba moko.

“boyokani” — G2643 katallage — kozongisa ngolu; kosangisa lisusu bangambo mibale oyo ekabwanaki

Katallage ewuti na muni moko na katallasso oyo elobami na likolo. Katallasso ebengaka ekela ya kozongisa boyokani (kozongisa bolingo kati na bato mibale oyo bakabwanaki). Katallage ebengaka litomba ya kozongisama boyokani wana.

“Bolimbi masumu” — G859 aphasis — kotinda mosika; kobimisa; kotika; bolimbisi

Soki makila esopani te, bolimbisi ya masumu ezali te.

“mistere” — **G3466 musterion** — sekele; eloko oyo ebombamaki liboso mpe sikawa eyebisami
Na kati ya Biblia, mabombami ezalaka ntango nyonso motuya ya kobuka te. Mabombami na kati ya Biblia ezali sekele oyo Nzambe azwaki mokano ya koyebisa.

“kozongisa mabe” — **G1557 ekdikesis** — eloko oyo ewutaka na bosembo; kobongisama ya mobimba ya mabe

Ekdikesis ezali liloba oyo esalelami na 2 Tesalonika 1:8. Ekdikesis elimboli te nkanda oyo ekokama te. Ekdikesis elimboli bosembo oyo esalemi na mobimba na yango.

“mwana ya liboso oyo abotami” — **G4416 prototokos** — mwana ya liboso; oyo abotami liboso
Tata alobi “tika ba-anzeli nyonso ya Nzambe bafukamela ye” mpo na Mwana.

SOURCES & CREDITS

Scripture: Lingala Bible (CC BY-SA 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).